

Arja Hamari<sup>1</sup> (Helsinki)

## Mordvalaiskielten *ška*-komparatiivi<sup>2</sup>

This article presents an analysis of the comparative suffix *-ška* in the two Mordvin languages, Erzya and Moksha. The suffix has traditionally been regarded as the ending of the comparative case that conveys the meaning ‘about the amount of X’. Yet *-ška* has a rather limited range of uses in this function. As the suffix also occurs as a derivational suffix that turns nouns into adjectives that mean ‘the size of X’, some researchers prefer to consider it as primarily derivational rather than a case ending. Etymologically, the suffix most likely goes back to the lexical noun *ška* ‘time’ that still appears in Erzya, although other origins have also been suggested. This analysis focuses on the morphological properties of the comparative suffix as well as the syntactic functions of the comparative forms. An outline is also presented for the grammaticalization path of the lexical noun to a suffix. It is demonstrated that the suffix has both derivational and case-like features.

### I. Johdanto

#### I.1. Tutkimuksen tausta

Mordvalaiskielten eli ersän (E) ja mokšan (M) kieliopit ovat perinteisesti esittäneet, että kielten sijataivutusparadigmaan kuuluu muiden ohessa komparatiivisija, jonka pääte epämääräisessä eli perustaivutuksessa on molemmissa kielissä *-ška* (esim. Jevsejev 1963: 67–68; Koljadjonkov & Zavodova 1962: 152–153; Tsygankin ym. 1980: 176–177; EK 2000: 87; MK 2000: 68). Mokšassa komparatiivin päätteellä ei ole lainkaan määräisen taivutuksen muotoa, kun taas ersässä määräisen taivutuksen pääte on yksikössä *-škańt* ja monikossa *-t’heška*. Muutamien muiden sijojen tapaan määräisen taivutuksen komparatiivi voidaan lisäksi muodostaa *e*-vartaloon perustuvan postposition avulla (ersän *ejška*, mokšan *eška*), jolloin postposition täydennys on määräisen taivutuksen genetiivissä.

Sijasuffiksinomaisessa käytössä *ška*-päätteen saaneet sanat merkitsevät yleensä ‘suunnilleen X:n verran’ ja ne esiintyvät lauseissa adverbiaaleina, kuten esimerkeissä (1) ja (2).

---

1. Koneen Säätiö. Suomen Kulttuurirahasto.

2. Artikkelin perustuu esitelmään *Johtamisen ja taivutuksen rajalla – mordvalaiskielten -ška ’kokoinen; verran’ sähköisten kieliaineistojen valossa*, jonka pidin Turun yliopistossa 26.4.2016 järjestetyssä symposiumissa *Volga – Ural – Altai: Symposium in honorem Jorma Luutonen*. Haluan kiittää esitelmän kuulijoilta sekä artikkelin anonyymeilta arvioijilta saamistani arvokkaista kommentteista. Tekstiin mahdollisesti jääneet virheet ovat luonnollisesti omiani.

## (1) Ersä (MokshEr/Syatko/2-2003/1:5583–5584)

*Пельиешка Дмитрий Егорович важодсь райкомсо.*

**Pel’-ije-ška** Dmit’rij Jegorovič važod-ś  
 puoli-vuosi-KOMP Dmit’rij Jegorovič työskennellä-MA1.3SG  
*rajkom-so.*

piirikomitea-INE

’Puolisen vuotta Dmit’rij Jegorovič työskenteli piirikomiteassa.’

## (2) Mokša (MokshEr/Moksha/2005/45:398)

*Но Витя кенерсь ётамс аньцек вайгяльбешка, (--)*

*No Vit’a keñər-ś jota-ms ańćək vajgäl’be-ška, (--)*

mutta Vit’a ehtiä-MA1.3SG kulkea-INFL vain kilometri-KOMP

’Mutta Vit’a ehti kulkea vain noin kilometrin verran, (--)’

Molemmissa mordvalaiskielissä *ška*-päätteellä on kuitenkin toisenlaistakin käyttöä, sillä monissa yhteyksissä sitä on pidettävä adjektiivinjohtimena, ja päätteeseen saaneet sanat esiintyvät lauseessa adnominaalisina määritteinä, joiden merkitys on ’X:n kokoinen’ (esim. Bubrih 1953: 41, 197). Bartens (1999: 80) onkin esittänyt, että *ška*-suffiksia ei pitäisi lukea lainkaan mordvalaiskielten sijaparadigmaan, vaan sitä on pidettävä ensisijaisesti johdinaineksena. Myöskään Paasonen (1953: 01–03; 136) ei lue komparatiivisia sijakategorioiden joukkoon, vaan esittää sen ainoastaan johdinaineksena. Johdinaineksen kaltaista käyttöä valaisevat esimerkit (3) ja (4).

## (3) Ersä (MokshEr/Syatko/3-2003/9:1674–1675)

*(--) сон невтинзе салдырькэшка мокинэнзо.*

*(--) son nevt’-inže saldirkse-ška<sup>3</sup> mokšna-nzo.*  
 3SG näyttää-MA1.3SG>3PL suolakko-KOMP nyrkki-POSS.3SG.PL

’(--) *hän näytti suolakon kokoiset nyrkkinsä.*’

## (4) Mokša (MokshEr/Moksha/2003-5-6/23:1597–1598)

*Инголенза и мельганза вазняшка кафта пиненза, кода*

*телохранилельхть, кафта пяли ванондозь аськоляйхть.*

*Ingəl’ə-nza i mel’ga-nza vaz-ñü-ška kafta*

etu-POSS.3SG ja perä-POSS.3SG vasikka-DEM-KOMP kaksi

*piñə-nza, koda t’elaxrañit’əL-t’, kafta päl’i*

koira-POSS.3SG.PL kuin henkivartija-PL kaksi suuntaan

*vanəndə-ž aškəl’a-ŋt’.*

katsella-KVB astella-PRS.3PL

’Hänen edellään ja perässään astelevat hänen kaksi vasikankokoista

koiraansa kuin henkivartijat kahteen suuntaan katsellen.’

3. Molemmissa mordvalaiskielissä ne nominit, jotka nominatiivissa päättyvät konsonantiin, saavat muutamien konsonanttilkuisten suffiksien edellä sidevokaalin (esim. E *saldirks* ’suolakko’, komparatiivi: *saldirks-e-ška*). Osa tutkijoista pitää kyseistä vokaalia nominin vartaloon kuuluvana, osa taas suffiksin alkuvokaalina (ks. yhteenveto eri näkemyksistä: Maticsák 2012: 125–126). Tässä esityksessä vokaalit on merkitty osaksi vartaloa (vrt. Bartens 1999: 72).

Tämän tutkimuksen kohteena ovat komparatiivipäätteiset sanat molemmissa mordvalaiskielissä. Tarkoituksena on tarkastella päätteen käyttöä tekstikorpusten pohjalta ja pyrkiä kuvaamaan ja määrittelemään suffiksin keskeisimpiä piirteitä. Tärkeimpiä kysymyksiä ovat, minkä sanaluokkien sanoihin *ška*-suffiksi voidaan liittää, millaisia funktioita muodoilla on lauseissa, onko funktioissa eroja eri sanaluokkiin kuuluvien *ška*-päätteisten muotojen välillä ja kuinka *ška*-päätteen luonnetta olisi kuvattava sananjohdon ja taivutuksen rajapinnassa. Lisäksi tarkastelen päätteen kehitystä kieliopillistumisen näkökulmasta.

## 1.2. Tutkimusaineisto ja metodi

Tutkimuksen aineisto on peräisin kahdesta sähköisestä kielikorpuksista, joita hallinnoi Turun yliopistossa toimiva Volgan alueen kielten tutkimusyksikkö. Näistä *MORMULA* (*Mordvan muoto- ja lauseopin arkisto*) on kooltaan noin 244 300 sanaa, josta ersän osuus on noin 129 500 sanaa ja mokšan noin 114 800 sanaa. MokshEr-korpus on *MORMULA*a laajempi, ja tätä tutkimusta varten siitä on hyödynnetty ersän osia V1 ja V2 ja mokšan osaa V1, joiden yhteinen laajuus on noin 935 780 sanaa. Tästä noin puolet on ersänkielistä ja puolet mokšankielistä tekstiä.

*MORMULA*-korpus sisältää folkloremateriaalia sekä kirjakielisiä tekstejä molemmista mordvalaiskielistä. Folkloreaineisto on Heikki Paasosen 1800–1900-luvun taitteessa keräämää murreaineistoa, jonka Suomalais-Ugrilainen Seura on julkaissut (Proben; MV III; MV IV). Lisäksi *MORMULA* sisältää murreaineistoihin perustuvia mutta kirjakielistettyjä satuja (UPTMN 1966; UPTMN 1967; Ljovin & Ljovin 1978) sekä yhden ersänkielisen aikakausjulkaisun (S'atko 1978). Tässä tutkimuksessa *MORMULA*-korpuksista poimitujen esimerkkilauseiden lähdeviitteet viittaavat niihin julkaisuihin, joissa kyseiset lauseet esiintyvät.

MokshEr-korpus sisältää pelkästään kirjakielistä materiaalia, joka on ilmestynyt pääosin 2000-luvulla. Ersän osalta mukana on tekstejä S'atko-aikakauslehdestä vuodelta 2003, *Érzan mastor* -sanomalehdestä vuosilta 2003–2009 sekä *Érzan pravda* -sanomalehdestä vuodelta 2008. Mokšan osuus puolestaan sisältää tekstejä muutamista vuosien 2002, 2003 ja 2005 Mokša-aikakauslehdistä, vuosien 2002, 2003, 2004 ja 2005 Mokšón Pravda -sanomalehdistä sekä *Varia*-osion, joka koostuu kaukokirjallisista teksteistä. Esimerkkilauseiden viitteet viittaavat lauseiden sijaintiin itse korpuksessa. Viitteet jakautuvat neljään osaan, jotka on eroteltu vinoviivoin. Ensimmäinen osa (MokshEr) viittaa itse korpukseseen, toinen osa alkuperäisjulkaisun sisältävään tiedostoon, kolmas osa tiedoston alakansioon ja neljäs osa tekstin numeroon korpuksen sisällä sekä tekstin rivinumeroon.

Tutkimus on tehty keräämällä *MORMULA*- ja MokshEr-korpuksista kaikki *ška*-päätteiset muodot, jotka olen analysoinut sekä kantasanana että kyseisen muodon lauseaseman osalta. Lisäksi olen tarkastellut sitä, mitä muita päätteitä *ška*-muodot sisältävät ja miten muut päätteet vaikuttavat muodon tulkintaan. Korpusaineistoa olen täydentänyt käymällä läpi mordvalaiskielten keskeisimpien sanakirjojen *ška*-päätteiset sanat käänteissanakirjan avulla (Luutonen, Mosin & Shchankina 2004:

39–42). Sanakirja-aineistoa ei ole kuitenkaan systemaattisesti analysoitu, vaan näiden muotojen avulla täydennetään kuvaa siltä osin, kuin aineistoesiintymissä on muotojen suhteen aukkoja.

Tutkimuksen ulkopuolelle olen jättänyt sellaiset sanat, joissa *-ška* ei ole komparatiivin päätte, vaan venäjistä lainattu deminutiivinen johdinaines; näistä sanoista osa on lainattu sekä kantasanan että johtimen osalta (esim. E, M *babuška* 'isoäiti'), kun taas osassa deminutiivinen päätte on liitetty omaperäiseen sanaan (esim. M *kelu-ška* 'käly-DEM'). Niin ikään analyysin ulkopuolelle on jätetty ersän itsenäiset *ška* 'aika'-merkityksiset lekseemit eri muotoineen.

### 1.3. Terminologisia ja rakenteellisia huomioita

Mordvalaiskielissä sananjohdon ja taivutuksen rajanveto ei aina ole yksiselitteistä, ja tämä epäselvä raja-alue heijastuu myös tutkimuksen terminologisiin valintoihin. Kun puhutaan suffiksista, jota käytetään niin johtimen kuin taivutuspäätteenkin tavoin, olisi keinotekoista käyttää eri terminologiaa kunkin eri funktion kohdalla. Käytänkin tässä tutkimuksessa termiä *komparatiivi* (glossauksissa KOMP) viittaamaan mordvalaiskielten *ška*-ainekseen riippumatta siitä, onko kyseessä suffiksin johdin- vai sijapäätteen kaltainen käyttö. Termiä on perinteisesti käytetty mordvalaiskielten kieli-opeissa sijakategorian nimityksenä, mutta yhtä lailla katson sen sopivan johdinaineksen nimitykseksi. On myös syytä huomata, että tätä komparatiivi-termiä ei pidä sekoittaa yleisesti adjektiivien ja adverbien vertailuasteen nimityksenä käytettävään komparatiiviin. Vertailuasteen ilmaisemisessa mordvalaiskielten komparatiivin päätte ei käytetä, vaan adjektiivien ja adverbien vertailussa ovat käytössä muut, analyttisemmät rakenteet (ks. esim. Bartens 1999: 109).

Tutkimuksessani luokittelen *ška*-suffiksin saaneita lekseemejä niiden sanaluokan perusteella ja tarkastelen sitä, millä tavoin kunkin sanaluokan *ška*-suffiksillisia sanoja käytetään lauseissa. Viitataan lekseemeihin termillä *kantasana*, jota yleensä käytetään sananjohdon tutkimuskirjallisuudessa siitä sanasta, johon johdinaines on liittynyt. Vaikka mordvalaiskielissä ei aina ole kyse yksiselitteisesti johtamisesta, käytän samaa termiä johdonmukaisuuden vuoksi kaikissa yhteyksissä niistä sanoista, joihin *ška*-päätte on liittynyt. Kantasanankäytökseen viitataan X:llä, esimerkiksi 'X:n verran'.

Tutkimuksen esimerkkilauseet on translitteroitu suomalais-ugrialaista tarkkirjoitusta käyttäen. MokshEr-aineiston kyrillinen tekstiasu on kuitenkin säilytetty translitteroinnin ohessa. Esimerkkilauseet on myös glossattu *Leipzig Glossing Rules*-periaatteiden mukaisesti. Glosseissa on pyritty riittävään tarkkuuteen lauseiden ymmärrettävyyden kannalta, mutta paikoin esimerkiksi johdinmorfeemeja on jätetty erottelematta sellaisten sanojen kohdalla, joiden morfologian tarkka hahmottaminen ei ole asiayhteyden kannalta olennaista.

Tutkimus jakautuu johdannon lisäksi viiteen päälukuun. Luvussa 2 esitellään lyhyesti *ška*-suffiksin alkuperästä esitettyjä käsityksiä. Luvussa 3 analysoin tämän tutkimuksen pohjana olevan kieliaineiston; analyysi perustuu kantasanan

sanaluokkaan sekä kyseisen sanaluokan pohjalta muodostettujen komparatiivimuotojen lauseasemaan ja morfologisiin ominaisuuksiin. Luvussa 4 kokoan yhteen komparatiivin käyttöyhteyksiä ja pohdin sen asemaa taivutuksen ja sananjohdon väli- maastossa. Luvussa 5 tarkastelen komparatiivin käytön kehitystä ja luvussa 6 esitän tutkimuksen johtopäätökset.

## 2. *ška*-suffiksin alkuperästä esitetyt oletukset

Mordvalaiskielten *ška*-suffiksin alkuperästä on esitetty kahdentyyppisiä oletuksia, joista toisen mukaan suffiksi olisi alun perin ollut adjektiivinjohdin, kun taas toisen mukaan taustalla olisi substantiivin *ška* 'aika' kieliopillistuminen suffiksiksi.

Alkuaan adjektiivinjohtimena *ška*-ainesta on pitänyt esimerkiksi Bubrih (1953: 61) ersän kielen historiallisessa kieliopissaan. Hän yhdistää suffiksin etymologisesti mordvalaiskielten adjektiivien moderatiiviseen *ža*-johtimeen, johon mahdollisesti olisi vielä liittynyt deminutiivinen *ka*-johdin. Toisaalta taas *ška*-johtimen on oletettu olevan samaa alkuperää kuin suomen moderatiivinen adjektiivinjohdin *-hko* (esim. *suure-hko*, *lyhye-hkö*) (mm. Serebrennikov 1967: 27–28; Bereczki 1988: 324; Keresztes 2011: 67). Jos tämä oletus pitäisi paikkansa, mordvalaiskielissä voisi olettaa tapahtuneen suffiksin funktion kehitys, jossa alkuaan adjektiivinjohtimena toiminut päätte on saanut sijapäätteen kaltaisia tehtäviä. Kehitys olisi siis samantapainen kuin mordvalaiskielten abessiivin kohdalla. Abessiivin (E) *(v)TOMO-*, (M) *fTəma-* suffiksilla on vastineita muissakin suomalais-permiläisissä kielissä, mutta näissä se on kautta linjan karitiivinen adjektiivinjohdin (esim. suomen *-ton* : *-ttOMA*; *raha-ton* : *raha-ttoma-*), kun taas mordvalaiskielten vastaavaa suffiksia käytetään sekä adjektiivinjohtimen että sijapäätteen tehtävissä (esim. (E) *ked'-t'eme* ~ (M) *kät'-ft'əma* 'kädetön; kädettä') (Bartens 1999: 79–80; Keresztes 2011: 67; Hamari 2014).

Substantiiviin *ška* 'aika' mordvalaiskielten *ška*-suffiksin on yhdistänyt Paasonen (1953: 136) ja Bartens (1999: 80). Tälle substantiiville on esitetty epävarmoja etymologisia vastineita itämerensuomalaisista ja permiläisistä kielistä; se on yhdistetty muun muassa suomen kielen sanaan *hetki* (Wichmann 1911: 240; UEW 1988: 620; SSA 1992: 160). Substantiivi *ška* 'aika' on ersässä edelleen käytössä samassa merkityksessä, mutta mokšasta se on itsenäisenä lekseeminä kadonnut. Mokšassa käytetään tässä merkityksessä sanaa *pingä* 'aika, ajanjakso', jonka ersäläisvastine *pinge* puolestaan merkitsee 'aikakausi; vuosisata; elinaika'. Jos mordvalaiskielten komparatiivisuffiksin katsotaan palautuvan lekseemiin *ška* 'aika', on oletettava, että nykyisen komparatiivin *ška*-suffiksin funktionaalisen kehityksen taustalla on kieliopillistumisprosessi, jossa alkuaan itsenäinen substantiivi on kehittynyt epäitsenäiseksi morfeemiksi ja saanut johtimen ja sijapäätteen kaltaisia tehtäviä. Kuten seuraavissa luvuissa tullaan näkemään, tätä kehityslinjaa voidaan pitää todennäköisenä.

### 3. Kieliaineiston analyysi

#### 3.1. Kantasana ja muodon tyypillinen merkitys

Tutkimani kieliaineiston *ška*-esiintymien lukumäärät on esitetty taulukoissa 1 (ersä) ja 2 (mokša). Esiintymät on jaoteltu taulukossa kahteen sarakkeeseen sen mukaan, onko esiintymä MORMULA- vai MokshEr-korpuksessa. Rivit puolestaan ilmaisevat kantasanan sanaluokan. Laskelmissa on huomioitu vain ne tapaukset, joissa *-ška* esiintyi suffiksinomaisessa käytössä. Laskelmiin ei sen sijaan ole sisällytetty edellä mainittuja ersän itsenäisiä *ška* 'aika' -lekseemejä eikä sellaisia mokšan tapauksia, joissa *ška* esiintyy itsenäisenä sanana inessiivimuodossa *škasa* (ks. jakso 3.4.). Tässä jaksossa käsitelen kutakin taulukoiden 1 ja 2 kantasanan tyyppiä erikseen.

Kantasanan sanaluokka		MORMULA	MokshEr
Substantiivi	ajanjakso	8	46
	mitta tai määrä	1	17
	muu substantiivi	59	152
Kvanttori	numeraali	26	258
	muu kvanttori	7	35
Adjektiivi		6	1
Pronomini		6	51
Adverbi tai postpositio		–	27
<i>e</i> -vartaloinen postpositio		–	–
Verbin nominaalimuoto	<i>i-ška</i>	3	23
	<i>m-ška</i>	4	4
Yhteensä		120	614

Taulukko 1. Ersän *ška*-esiintymät tutkimusaineistossa.

Kantasanan sanaluokka		MORMULA	MokshEr
Substantiivi	ajanjakso	20	79
	mitta tai määrä	12	18
	muu substantiivi	34	163
Kvanttori	numeraali	52	302
	muu kvanttori	–	4
Adjektiivi		–	8
Pronomini		105	638
Adverbi tai postpositio		–	1
<i>e</i> -vartaloinen postpositio		–	1
Verbin nominaalimuoto	<i>i-ška</i>	8	–
	<i>m-ška</i>	30	163
Yhteensä		261	1377

Taulukko 2. Mokša *ška*-esiintymät tutkimusaineistossa.

Kuten jäljempänä huomataan, tutkitussa aineistossa ei ilmene suuria eroja *ška*-muotojen funktioissa MORMULA- ja MokshEr-aineiston välillä. Sen sijaan eroja on ersän ja mokšan välillä sekä muotojen käytön että frekvenssin osalta. Kuten taulukosta ilmenee, mokšan aineistossa komparatiivimuotoja esiintyy huomattavasti enemmän kuin ersässä. Ero johtuu pitkälti siitä, että mokšassa on muutamia hyvin suurifrekvenssisia leksikaalistuneita *ška*-muotoja erityisesti pronomineissa ja nominaalisissa verbimuodoissa.

### 3.1.1. Kantasanana substantiivi

#### 3.1.1.1. Ajanjaksoa ilmaiseva substantiivi

Kun kantasana on aikaa ilmaiseva substantiivi, komparatiivilla ilmaistaan yleensä likimääräistä ajallista kestoja: '(suunnilleen) X:n verran, X:n ajan' (esim. Koljadjonkov & Zavodova 1962: 153). Komparatiivimuoto esiintyy lauseessa yleensä adverbialina kuten esimerkeissä (5a) ja (6a). Temporaalisuuden ilmauksina näissä muodoissa voisi ajatella olevan prototyypisimmin kyse sijamaisesta *ška*-muodon käytöstä. Toisaalta, kuten esimerkeistä (5b) ja (6b) voi nähdä, komparatiivi ei ole pakollinen päätte mordvalaiskielten ajanilmauksissa, vaan ajan adverbialit voivat olla myös nominatiivissa. Komparatiivin päätteen pääasiallinen merkitys näyttäisikin olevan juuri ajanilmauksen likimääräisyyden ilmaiseminen eikä ajanilmauksen muodostaminen sinänsä.

## (5) Ersä

a) (MokshEr/Syatko/2-2003/1:4232)

*Ломанесь тесэ цидярдьль сехте ламо недляшка, чуросто – ковика.**Lomañe-ś t'ese cid'ard-il' šeḡt'e lamo*  
ihminen-NOM.DEF.SG täällä kestää-MA2.3SG kaikkein paljon*ñed'ŋa-ška, čurosto – kov-ška.*

viikko-KOMP harvoin kuukausi-KOMP

'Ihminen jaksoi täällä enintään viikon verran, (joskus) harvoin kuukauden.'

b) (MokshEr/Syatko/5-2003/1:1605)

*Недля ансяк оймсець ды шумбрачинзэ витсь Петра.**Ned'ŋa añsak ojñse-ś di šumbrači-nze*  
viikko vain levätä-MA1.3SG ja terveys-POSS.3SG.GEN*vit'-ś Petra.*

kohentaa-MA1.3SG Petra

'Viikon Petra vain lepäsi ja kohensi terveyttään.'

## (6) Mokša

a) (UPTMN 1966: 173)

*Da mon päl'ä kizə-ška ni t'asa-n.*

kyllä 1SG puoli vuosi-KOMP jo täällä-PRS.1SG

'Voi, minä olen ollut täällä jo puolisen vuotta.'

b) (MokshEr/Moksha/2005/45:404)

*Армияда меле сон няле киза вешендсь работа.**Armija-da mel'ä son päl'ä kiza vešəñd'-ś rabota.*

armeija-ABL jälkeen hän puoli vuosi etsiskellä-MA1.3SG työ

'Armeijan jälkeen hän puoli vuotta etsiskeli työtä.'

Leksikaalistumina puolestaan on pidettävä niitä molemmissa kielissä esiintyviä ajan adverbeja, joissa aikaa ilmaiseva substantiivi on reduplikoitunut ja *ška*-suffiksi on liittynyt jälkimmäiseen osaan, esimerkiksi (E) *či-ñ-či-ška* (päivä-GEN-päivä-KOMP) 'koko päivän', *ve-ñ-ve-ška* (yö-GEN-yö-KOMP) 'koko yön'; (M) *ši-ñ-ši-ška* (päivä-GEN-päivä-KOMP) ~ *ši-ši-ška* (päivä-päivä-KOMP) 'koko päivän', *ve-ñ-ve-ška* (yö-GEN-yö-KOMP) ~ *ve-ve-ška* (yö-yö-KOMP) 'koko yön'. Molemmissa kielissä ensimmäiseen substantiiviin liittyy genetiivin päätte, joka kuitenkin mokšassa on fakultatiivinen.

## 3.1.1.2. Mittaa tai määrää ilmaiseva substantiivi

Edellisessä jaksossa nähdyt tapaukset ovat semanttisesti lähimpänä *ška*-lekseemin alkuperäistä 'aika'-merkitystä. Ajanmääreen lisäksi kantasanaalla voi kuitenkin olla myös muu mitan tai määrän merkitys kuten esimerkiksi 'litra', 'kilometri', 'kilogramma'. Tähän ryhmään olen laskenut myös rahayksikköä merkitsevät substantiivit



kuten 'kopeekka'. Samoin kuin ajanilmauksissa myös näissä yhteyksissä *ška*-muoto ilmaisee mitan tai määrän likimääräisyyttä: 'suunnilleen X, noin X'. Ajanilmausten tapaan näitäkin ilmauksia voidaan käyttää sellaisenaan adverbiaaleina merkityksessä '(suunnilleen) X:n verran' kuten esimerkeissä (7) ja (8).

(7) Ersä (MokshEr/Syatko/5-2003/1:57)

*Авась ютакинось уш вайгельбешка, кода (--)*  
*Ава-ś jutakšno-ś uš vajgel'be-ška, koda (--)*  
 nainen-NOM.DEF.SG kulkea-MA1.3SG jo kilometri-KOMP kun  
 'Nainen oli kulkenut jo kilometrin verran, kun (--)'

(8) Mokša (MokshEr/Moksha/2003-9-10/4:62)

*Пяле пудошка марась пакетс (--)*  
*Пäl'ä pudə-ška mara-ś paket-s (--)*  
 puoli puuta-KOMP latoa-MA1.3SG paketti-ILL  
 'Hän latoi pakettiin puolisen puutaa (lihaa) (--)'

Kummassakin kielessä *ška*-muoto voi esiintyä myös predikatiivin asemassa kuten lauseissa (9) ja (10). Kaikissa todetuissa tapauksissa subjekti oli yksikön kolmannessa persoonassa ja aikamuotona oli preesens, joten predikatiivisen taivutuksen saaneita *ška*-muotoja ei esiintynyt (vrt. jakso 3.1.1.3).

(9) Ersä (MokshEr/Syatko/9-2003/2:165–166)

*Кувалмозо лайменть вайгельпедэ ламо, келезэ – пельвайгельпешка.*  
*Kuvalmo-zo lajme-nt' vajgel'pe-d'e lamo,*  
 pituus-POSS.3SG laakso-GEN.DEF.SG kilometri-ABL paljon  
*kel'e-ze – pel'-vajgel'pe-ška.*  
 leveys-POSS.3SG puoli-kilometri-KOMP  
 'Laakson pituus on enemmän kuin kilometri, sen leveys on puolisen kilometriä.'

(10) Mokša (MokshEr/Moksha/2002/26:734–735)

*Эрь пацяңи кувалмоц аришишка.*  
*Eř paća-nc kuvalmə-c aršin-ška.*  
 jokainen siipi-POSS.3SG.GEN pituus-POSS.3SG arsina-KOMP  
 'Sen kummankin siiven pituus on arsinan verran.'

Myös attribuuttiasema on *ška*-muotoisille mitan ja määrän ilmauksille mahdollinen. Tällöin niihin liittyy yleensä vielä genetiivin päätte (ks. jakso 3.3.1).

## 3.1.1.3. Muu substantiivi

Kun kantasanana on muu substantiivi kuin ajanmääre, mitan tai määrän ilmaus, komparatiivimuodot voivat edelleen merkitä likimääräistä määrää 'suunnilleen X:n verran', mutta useimmiten tässä kategoriassa *-ška* toimii johdinsuffiksin tavoin ja ilmaisee merkitystä 'X:n kokoinen'. Lisäksi on joukko hyvinkin leksikaalistuneita komparatiivimuotoja, joita käytetään lauseissa yleensä adverbeina. Käsittelen kutakin ryhmää seuraavassa erikseen.

Niissä tapauksissa, joissa komparatiivimuodot merkitsevät 'suunnilleen X:n verran', kantasanana oleva substantiivi merkitsee yleensä jonkinlaista astiaa, säiliötä, ruokailuvälinettä tai muuta sellaista esinettä, jota voidaan käyttää määrän mittana. Kuten esimerkeistä (11a) ja (12a) ilmenee, näissä tapauksissa komparatiivimuodot rinnastuvat edellä nähtyihin mitan ja määrän ilmauksiin, joissa *ška*-muodot esiintyvät adverbiaaleina. Esimerkit (11b) ja (12b) kuitenkin osoittavat, että *ška*-suffiksi ei näissäkään tapauksissa ole pakollinen, vaan astiaa tai vastaavaa ilmaiseva substantiivi voi esiintyä nominatiivissa.

## (11) Ersä

a) (MokshEr/Syatko/7-2003/1:4400–4401)

*Ускитъ тензэ сулика-кавто – ведрашка бензин нурти.*

*Usk-it' t'enze sul'ika-kavto – vedra-ška*  
 kuljettaa-MA1.2SG 3SG.DAT pieni.pullo-kaksi ämpäri-KOMP  
*benzin nurt'-i.*

benssiini valuttaa-PRS.3SG

'Veit hänelle pullon kaksi (viinaa) – hän valuttaa sinulle (noin) ämpärillisen verran benssiiniä.'

b) (MokshEr/Syatko/4-2003/2:146)

*Кудазорось сайсь кече ведь (--)*

*Kud-azoro-ś saj-ś keče ved' (--)*  
 talo-isäntä-NOM.DEF.SG ottaa-MA1.3SG kauha vesi

'Isäntä otti kauhallisen vettä (--)'

## (12) Mokša

a) (UPTMN 1966: 120)

*N'āj-an kuću-ška ved'-nä.*  
 nähdä-PRS.1SG lusikka-KOMP vesi-DEM

'Näen (noin) lusikallisen verran vettä.'

b) (MokshEr/Moksha/2003-8/7:133)

*Сонць Сонясь куцю медь ашезь сиве.*

*Son-ć Soña-ś kuću med' ašəž śivə.*  
 3SG-EMF Soña-NOM.DEF.SG lusikka hunaja NEG.MA1.3SG syödä.KNG

'Itse Soña ei syönyt lusikallista(kaan) hunajaa.'

Niissä tapauksissa, joissa *-ška* toimii johdinsuffiksin tavoin, sen voidaan katsoa muodostavan substantiiveista adjektiiveja, joiden merkitys on 'X:n kokoinen'. Kuten mordvalaiskielten adjektiivit yleensäkin, nämä *ška*-muodot esiintyvät lauseissa yleensä attribuutteina (13–14) tai predikatiiveina (15–16). Attribuutit eivät yleensä kongruoi mordvalaiskielissä pääsanansa numeruksen tai sijan kanssa, ja näin oli myös tämän tutkimuksen aineistossa (poikkeuksista kongruenssissa ks. esim. Bartens 1999: 108).

(13) Ersä (MokshEr/Syatko/3-2003/9:1630)

*Куракитнэнь удалдо лиссь пелькашка цёрыне.*

*Kurakš-tneñ      udaldo      l'is-š      pel'ka-ška      ćoriñe.*  
pensas-GEN.DEF.PL    takaa      tulla.esiin-MA1.3SG    peukalo-KOMP    poika.DEM  
'Pensaiden takaa tuli esiin peukalon kokoinen pieni poika.'

(14) Mokša (UPTMN 1966: 193)

*T'a-da      mel'ä      bəgatiŕ-š      šävə-žəñ*

tämä-ABL      jälkeen      sankari-NOM.DEF.SG      ottaa-MA1.3SG>3PL

*kuj-t'      p'ra-nzəñ,      kepəd'-š      kud-ška*

käärme-GEN.DEF.SG      pää-POSS.3SG.GEN.PL      nostaa-MA1.3SG      talo-KOMP

*kev      i      nava-žəñ      kuj-t'      p'ra-nzəñ*

kivi      ja      työntää-MA1.3SG>3PL      käärme-GEN.DEF.SG      pää-POSS.3SG.GEN.PL

*kev-t'      al-u.*

kivi-GEN.DEF.SG      ala-LAT

'Sen jälkeen sankari otti käärmeen päät, nosti talon kokoisen kiven ja työnsi käärmeen päät kiven alle.'

Mordvalaiskielten nominaalisiin predikatiiveihin liittyy yleensä subjektin persoonaa ja tempusta ilmaiseva suffiksi lukuun ottamatta yksikön kolmannen persoonan muotoja, jotka ovat preesensissä päätteettömiä ja saavat menneessä ajassa pelkän 2. menneen ajan tempustunnuksen. Monikon kolmatta persoonaa taas ilmaisee preesensissä pelkkä monikon päätte ja menneessä ajassa 2. menneen ajan tunnus ja monikon päätte. (Predikatiivisesta taivutuksesta eli nominien konjugaatiosta tarkemmin ks. esim. Alhoniemi 1982; Bartens 1999: 169–170; Turunen 2011.) Tämän tutkimuksen aineistossa oli vain sellaisia *ška*-muodon sisältäviä predikatiivilauseita, joissa lauseen subjekti oli 3. persoonassa, joten muiden persoonien predikatiivisen taivutuksen päätteitä ei esiintynyt. Aineiston esiintymät riittävät kuitenkin todentamaan sen, että komparatiivipäätteiset adjektiivijohdokset käyttäytyvät lauseessa muiden adjektiivien tavoin myös predikatiivilauseissa. Esimerkiksi lauseissa (15) ja (16a) predikatiivit ovat preesensissä saaneet subjektin monikollisuutta ilmaisevan *t*-suffiksin. Mokšan lauseessa (16b) taas tempusta ilmaisee 2. menneen ajan *l'*-suffiksi, mutta koska kyseessä on yksikön 3. persoonassa oleva subjekti, eksplisiittinen persoonamerkintä puuttuu.

(15) Ersä (UPTMN 1967: 66)

*peje-st*                      *čev-ška-t*,                      *šel'me-st*                      *keče-ška-t*  
 hammas-POSS.3PL      päre-KOMP-PRS.3PL      silmä-POSS.3PL      kauha-KOMP-PRS.3PL  
 'heidän hampaansa ovat päreen kokoiset, silmänsä kauhan kokoiset'

(16) Mokša

a) (MV IV: 862)

(--)  
 (--) *lokša-net-ška-t*                      *lopa-nzən<sup>4</sup>*,                      *lapšava-ška-t*  
 (--) piiska-varsi-KOMP-PRS.3PL      lehti-POSS.3PL.PL      liemikulho-KOMP-PRS.3PL  
*marə-nzən.<sup>5</sup>*  
 omena-POSS.3PL.PL  
 '(--)(omenapuun) lehdet ovat piiskanvarren kokoiset (l. paksuiset),  
 omenat liemikulhon kokoiset.'

b) (MokshEr/Moksha/2002/26:1758–1759)

*Васенда сон тиклашкаль, (--)*  
*Vasənda son t'ikla-ška-l', (--)*  
 ensin                      3SG                      kurpitsa-KOMP-MA2.3SG  
 'Ensin se oli kurpitsan kokoinen, (--)'

Leksikaalistuneisiin *ška*-muotoihin kuuluu esimerkiksi molemmissa mordvalaiskielellisessä esiintyvä (E) *šed'ejška*, (M) *šed'iška* 'sydämen kokoinen', jonka kantasana on (E) *šed'ej*, (M) *šed'i* 'sydän'. Kummassakaan kielessä tämä muoto ei kuitenkaan yleensä esiinny sellaisenaan, vaan siihen on liittynyt prolatiivin sijapäätte: (E) *šed'ejškava* (17), (M) *šed'iškava* (18) 'sydämellisesti, koko sydämestä, täydellä sydämellä' ('sydämen laajuudelta'). (Vrt. jakso 3.3.1.)

(17) Ersä (MokshEr/Syatko/4-2003/2:3206)

*Сынь седейшкава вечкить эсест велест, (--)*  
*Siñ šed'ej-ška-va večk-it' eše-st vel'e-st, (--)*  
 3PL sydän-KOMP-PROL rakastaa-PRS.3PL oma-POSS.3PL kylä-POSS.3PL  
 'He rakastavat koko sydämestään (l. sydämen laajuudelta) omaa kyläänsä, (--)'

(18) Mokša (MokshEr/Moksha/2003-5-6/23:3550–3551)

*И Тимофей Васильевич сембе ня тефнень тиендезень седишкава.*  
*I T'iməfəj Vasil'jəvič šembä nā t'efnən*  
 ja T'iməfəj Vasil'jəvič kaikki nämä työ.GEN.DEF.PL  
*t'ijənd'ə-žən šed'i-ška-va.*  
 tehdä-MA1.3SG>3PL sydän-KOMP-PROL  
 'Ja T'iməfəj Vasil'jəvič teki kaikki nämä työt täydellä sydämellä  
 (l. sydämen laajuudelta).'

4. Yks. 3. p. possessiivisuffiksi (monikollinen omistettava) on joissakin mokšan murteissa muotoa *-nzən*. Kirjakielissä sitä vastaa päätte *-nza*.

5. Kyseisen tekstin alkuperäisversiosta puuttuvat alveolaaristen konsonanttien liudennusmerkinnät etisten vokaalien yhteydessä (po. *lokšaňetškat, marənzən*).

Komparatiivisuffiksin käytön kannalta kiinnostavan tapauksen muodostavat substantiivit (E) *tarka* ja (M) *vasta*, joiden leksikaalinen merkitys on 'paikka'. Molemmissa kielissä näitä substantiiveja käytetään myös postpositionaalisesti merkityksessä '(tietyn matkan) päässä', jolloin sanaa yleensä edeltää mittaa tai määrää merkitsevä substantiivi, jonka edellä on usein vielä tarkentava numeraali. Näissä rakenteissa komparatiivin päätte merkitsee jälleen likimääräistä määrää ja sen paikka voi vaihdella rakenteen sisällä. Esimerkkien (19) ja (20) a-lauseissa komparatiivi on liittynyt 'paikka'-merkityksiseen sanaan, b-lauseissa mittaa merkitsevään substantiiviin ja c-lauseissa numeraaliin.

## (19) Ersä

a) (MokshEr/Syatko/2-2003/1:3827–3828)

*Те лисьмась ульнесь пандочама ало, минек кудонть эйтэ  
пельвайгельбень таркашка.*

*T'e l'isma-s ul'ne-s pando-čama alo, min'ek*  
tämä kaivo-NOM.DEF.SG olla-MA1.3SG vuori-kasvot alla 1PL.GEN  
*kudo-ńt ej-ste pel'-vajgel'be-ń tarka-ška.*  
talo-GEN.DEF.SG POSTP-ELA puoli-kilometri-GEN paikka-KOMP  
'Tämä kaivo oli vuorenrinteen alla, meidän taloltamme noin puolen  
kilometrin päässä.'

b) (MokshEr/Syatko/7-2003/1:395–396)

*Сынъ кассть Пиргуштнень умадо пельвайгельбешкань тарка  
чивалгома ёнов.*

*Siń kas-št' Pirguž-tneń uma-do*  
3PL kasvaa-MA1.3PL Pirguž-GEN.DEF.PL peltosarka-ABL  
*pel'-vajgel'be-ška-ń tarka či-valgo-ma jono-v.*  
puoli-kilometri-KOMP-GEN paikka aurinko-laskeutua-NMLS suunta-LAT  
'Ne (männyt) kasvoivat noin puolen kilometrin päässä Pirgužien  
peltosaroista länteen päin.'

c) (MokshEr/Syatko/5-2003/1:424)

*Котошка вайгельбень тарка ульнесь веле, (--)*

*Koto-ška vajgel'be-ń tarka ul'-ne-s vel'e, (--)*  
kuusi-KOMP kilometri-GEN paikka olla-FREK-MA1.3SG kylä  
'Noin kuuden kilometrin päässä oli kylä, (--)'

## (20) Mokša

a) (Ljovin &amp; Ljovin 1978: 27)

*T'a-sta vajgäl'bä vastä-ška ul'-i äši-ńä, (--)*  
tämä-ELA kilometri paikka-KOMP olla-PRS.3SG kaivo-DEM  
'Täältä noin kilometrin päässä on pieni kaivo, (--)'

b) (MokshEr/Varia/A/4:136–137)

(--) *и ялганя тушендоме ся кудти – гостиницать эзда  
вайгяльбешка васта.*

(--) *i jalga-ńä tušəndə-mä šä kud-t'i –  
 ja jalkaisin-DEM mennä-PST.I.PL se talo-DAT.DEF.SG*

*gašt'ihica-t' ez-da vajgäl'be-ška vasta.*

hotelli-GEN.DEF.SG POSTP-ABL kilometri-KOMP paikka

'(--) *ja jalkaisin menimme sille talolle – hotellista noin kilometrin päähän.'*

c) (Ljovin & Ljovin 1978: 188)

*Erav-št' šin uskə-ms stancija-v, kivet'ijə-ška*

täytyä-MA1.3PL 3PL.GEN viedä-INF1 asema-LAT 15-KOMP

*vajgäl'be vast-s.*

kilometri paikka-ILL

'Heidät täytyi viedä asemalle noin viidentoista kilometrin päähän.'

### 3.1.2. Kantasanana numeraali tai muu kvanttori

Kun kantasana on numeraali, komparatiivimuoto esiintyy lauseessa useimmiten attribuuttina, tarkemmin sanottuna ajan tai mitan ilmauksen määrittienä kuten lauseissa (21) ja (22). Komparatiivimuotoisella numeraalilla ilmaistaan likimääräistä aikaa tai mittaa (EK 2000: 121; MK 2000: 95–96).

(21) Ersä (UPTMN 1967: 299)

*T'ejt'erə-ńt'en ul'ne-št' kevet'eje-ška ije-t'.*

tyttö-DAT.DEF.SG olla-MA1.3PL 15-KOMP vuosi-PL

'Tyttö oli noin viisitoistavuotias.' (Oik. 'Tytölle oli noin viisitoista vuotta.')

(22) Mokša (MokshEr/Moksha/2005/25:106)

*Ėмать комозьшка метра, (--)*

*Jota-št' koməž-ška metra, (--)*

kulkea-MA1.3PL 20-KOMP metri

'He kulkivat noin kaksikymmentä metriä, (--)'

Kun komparatiivisuffiksin perään liittyy kvanttoriadverbien päätte *-kšt'*, muodolla ilmaistaan, kuinka monta kertaa predikaattiverbin ilmaisema toiminta tapahtuu. Tällöinkin *ška*-muoto ilmaisee likimääräisyyttä – 'noin X kertaa' – ja se esiintyy lauseessa adverbialina kuten esimerkeissä (23) ja (24).

(23) Ersä (UPTMN 1967: 297)

*Kemeń-ška-kšt' tok-iže tulo-ńt', (--)*

kymmenen-KOMP-KVA kajota-MA1.3SG>3SG kiila-GEN.DEF.SG

'Kymmenisen kertaa hän löi kiilaa, (--)'

(24) Mokša (Ljovin &amp; Ljovin 1978: 39)

*Koziřev*    *ńuksa-žä*                      *vina-nc,*                      *sərma-žä*  
 Kozifev    haistaa-MA1.3SG>3SG    viina-POSS.3SG.GEN    nyrpistää-MA1.3SG>3SG  
*šalkə-nc*                      *i*                      ***kaftə-ška-kšt'***                      *pərksta-š.*  
 nenä-POSS.3SG.GEN    ja                      kaksi-KOMP-KVA                      pärskähtää-MA1.3SG  
 'Kozifev haistoi viinaansa, nyrpisti nenäänsä ja pärskähti pari kertaa.'

Ersässä kvanttoriadverbin päätte kuitenkin edeltää *ška*-suffiksia lukusanojen 'yksi' ja 'kaksi' kohdalla (*vešt'* 'kerran', *vešt'e-ška* 'noin kerran'; *kavkšt'* 'kahdesti', *kav-kšt'e-ška* 'noin kahdesti'). Tosin 'kaksi'-sanan kohdalla *-ška* voi asettua myös kvanttoriadverbin päätteeseen edelle (*kavto-ška-kšt'*). Variaatio liittyy kvanttoriadverbien 'kerran' ja 'kahdesti' epäsäännöllisiin muotoihin (*vejke* 'yksi', *vešt'* 'kerran'; *kavto* 'kaksi', *kavkšt'* 'kahdesti').

Numeraalien lisäksi *ška*-päätte liittyy usein myös ersän 'vähän, ei paljon' -merkityksisiin kvanttoireihin (E) *alamo*, *alamne*, jotka on muodostettu prefiksin tapaan käytetyn kieltopartikkelin *a-* avulla kvanttorista *lamo* 'paljon'. Lauseessa muodot *alamoška*, *alamneška* voivat esiintyä niin attribuutteina (25a) kuin adverbiaaleinakin (25b). Mokšassa komparatiivin päätte voi niin ikään liittyä (M) *af lama* 'vähän, ei paljon' -kvanttoriin (26), joskaan se ei ole lainkaan niin yleinen kuin ersässä.<sup>6</sup>

(25) Ersä

a) (MokshEr/Syatko/7-2003/1:209–210)

*Каясь тозонь ловсо, аламошка велькс, сал, (--).*  
*Kaja-š*                      *tozoń*    *lovso,*                      ***a-lamo-ška***                      *vel'ks,*                      *sal, (--)*  
 kaataa-MA1.3SG    sinne    maito    NEG-paljon-KOMP    kerma                      suola  
 'Hän kaatoi sinne maitoa, vähän kermaa, suolaa, (--)'

b) (MokshEr/Syatko/5-2003/1:2365)

*Весень сатотсь аламнешка, кияк эзь обидяво.*  
*Veše-ńeń*                      *satot-š*                      ***a-lamne-ška,***                      *kijak*  
 kaikki-DAT                      jakaa-MA1.3SG                      NEG-paljon.DEM-KOMP                      kukaan  
*ež*                      *obid'avo.*  
 NEG.MA1.3SG                      pahastua.KNG  
 'Hän jakoi kaikille vähän, kukaan ei pahastunut.'

(26) Mokša (MokshEr/Moksha/2005/32:46–47)

(--) *кодак никстай аф ламошка танцти шиненять эзда,*  
 (--) *kodak*                      *ńiksta-j*                      ***af***                      ***lamə-ška***                      *tańćt'i*  
                     heti.kun                      haistaa-PRS.3SG                      NEG                      paljon-KOMP                      herkullinen  
                     *šihə-ńä-t'*                      *ež-da, (--)*  
                     tuoksu-DEM-GEN.DEF.SG                      POSTP-ABL  
 '(--) heti kun haistaa vähän herkullista tuoksua, (--)'

6. Tämä johtunee siitä, että mokšassa – toisin kuin ersässä – on käytössä kvanttori *kərža* 'vähän', joka ei kuitenkaan yleensä saa komparatiivin päätettä.

Nämä kvanttorimuodot siis ilmaisevat ylipäänsä likimääräistä *määrää* (ersän ablatiiviset muodot myös aikaa, ks. jaksot 3.3.1). Koska myös kantasanat itsessään merkitsevät liki- tai epämääräistä määrää, *ška*-päätte ei sinänsä tuo muotoon uutta merkitystä, vaan ainoastaan korostaa epämääräisyyttä.

### 3.1.3. Kantasanana adjektiivi

Siinä missä komparatiivin päätte on hyvin produktiivinen substantiivien yhteydessä, sen liittyminen adjektiiveihin on lähes olematonta. Tähän lienee suurimpana syynä se, että *-ška* on johtimena nimenomaan adjektiiveja substantiiveista muodostava. Ainoat ersän tapaukset, joissa *-ška* oli liittyneenä adjektiivin perusmuotoon, olivat MORMULA-aineiston kuusi *ozornojška* ~ *azarnojška* -adjektiivia, joiden merkitys on 'suuri, valtava' (27). Niiden pohjana on adjektiivi *ozornoj* 'valtava, suunnaton', joka on lainattu venäjämästä (ven. *ozornoj* 'vallaton, villi'). Muodot esiintyivät aineistossa attribuutteina tai predikatiiveina.

(27) Ersä (MV III: 296)

*vana-n*                      *mon*                      *azarnojška*                      *kav.*  
katsoa-PRS.1SG                      1SG                      valtava-KOMP                      aitta

'Katson (lähemmin), (se on) valtava aitta.' (Alkuperäinen saksannos  
'Ich schaute (näher), (es war) ein mächtig grösser Schuppen.')

Mokšan aineiston ainoa esiintymä, jossa *-ška* on liittyneenä adjektiivin perusmuotoon, on *očuška* 'enemmistö, suurin osa', joka on muodostettu adjektiivin *oču* 'suuri, iso' pohjalta. Muodon *očuška* sisältäviä lauseita oli mokšan MokshEr-aineistossa kahdeksan, joista yhdessä sana esiintyi attribuuttina (28a), viidessä subjektina (28b) ja kahdessa objektina (28c). Muoto käyttäytyy siis lauseessa substantiivin tapaan ja sitä onkin syytä pitää sellaiseksi leksikaalistuneena.

(28) Mokša

a) (MokshEr/Moksha/2002/37:130)

*Шарькотьф, оцюшка пяльксь кочкесвь велеряйхнень кядьста.*  
*Šařkət'-f,*                      *oču-ška*                      *päl'ks-ś*                      *kočksə-v-ś*  
ymmärtää-MA.PRTS                      suuri-KOMP                      osa-NOM.DEF.SG                      kerätä-PASS-MA1.3SG  
*vel'eräjähñ*                      *käd'-sta.*  
kylä.asukas.GEN.DEF.PL                      käsi-ELA

'Ymmärrettävästi suurin osa (perunoista) kerättiin kyläläisiltä.'

b) (MokshEr/Mokshen\_pravda/2004-7/50:15)

*Ломаттнень оцюшксна фкя минутати азондыхть 120 вал.*  
*Lomat't'hñ*                      *oču-ška-sna*                      *fkä*                      *minuta-t'i*  
ihminen.GEN.DEF.PL                      suuri-KOMP-POSS.3PL                      yksi                      minuutti-DAT.DEF.SG  
*azənd-iŋ'*                      *120*                      *val.*  
sanoa-PRS.3PL                      120                      sana

'Suurin osa ihmisistä sanoo yhdessä minuutissa 120 sanaa.'



c) Mokša (MokshEr/Mokshen\_pravda/2004-9/51:42–44)

*Минь содасасък, кода мрдафтoms Россияв странаста лухтьф и  
омба мастору путф капиталхненъ оцюшкаснон, (--)*

<i>Миñ</i>	<i>soda-sašk,</i>	<i>koda</i>	<i>mərdaftə-ms</i>	<i>Rašija-v</i>
1PL	tietää-PRS.1PL>3SG	kuinka	palauttaa-INFL	Venäjä-LAT
<i>strana-sta</i>	<i>l'it'-f</i>	<i>i</i>	<i>omba</i>	<i>mastər-u</i>
maa-ELA	viedä-MA.PRTS	ja	muu	maa-LAT
<i>kapitalhəñ</i>	<i>oču-ška-snən,</i>	<i>(--)</i>		
pääoma.GEN.DEF.PL	suuri-KOMP-POSS.3PL.GEN			

'Me tiedämme, kuinka palauttaa Venäjälle maasta vietyjen ja muihin maihin laitettujen pääomien enemmistö, (--)'

Komparatiivin funktio adjektiivien yhteydessä on esimerkkien valossa paljon epäselvempi kuin muiden sanaluokkien kohdalla. Molempien kielten adjektiivien kohdalla on kyse 'suuri'-merkityksisestä sanasta, joten '(suunnilleen) X:n kokoinen' lienee se komparatiivin merkitys, joka on motivoitunut käyttöä.

Edellisten lisäksi MokhEr-aineistossa esiintyi kerran ersän muoto *odksška* 'nuoruus'. Tässä kuitenkin *od* 'nuori' -adjektiivi oli saanut translatiivin päätteän ennen *ška*-ainesta ja ottaen huomioon muodon *odksška* substantiivimaisuuden ja merkityksen ajanjakson ilmauksena, *ška*-ainesta on siinä syytä pitää 'aika'-merkityksisenä lekseminä.

### 3.1.4. Kantasanana pronomini

Komparatiivin suffiksi voi liittyä myös pronominiin, joka voi olla persoonapronomini, interrogatiivipronomini tai demonstratiivipronomini. Persoonapronominien yhteydessä komparatiivin päätte liittyy persoonapronominin genetiivimuotoon sekä ersässä että mokšassa, minkä lisäksi komparatiivin päätettä seuraa possessiivisuffiksi. Koska persoonapronominien sijamuodot perustuvat yleensäkin genetiiviin ja saavat possessiivisuffiksin, komparatiivimuodot asettuvat persoonapronominien sijaituvusparadigmaan moitteettomasti (ks. esim. EK 2000: 127, MK 104–105). Tämän tutkimuksen aineistossa komparatiivipäätteisiä persoonapronomineja oli vain kaksi, (29) ja (30), molemmat mokšasta. Esimerkissä (29) *moñškan* merkitsee 'minun kokoiseni' – tai tässä tapauksessa oikeastaan 'minun ikäiseni' – ja muoto toimii lauseessa attribuuttina.

(29) Mokša (MokshEr/Varia/A/6:329–330)

*(--)* *мезевок ашень шарьхкотькине и, улема, моньшкан  
цѣрашабатневок стане.*

<i>(--)</i>	<i>mezəvək</i>	<i>ašəñ</i>	<i>šařkət'kšə</i>	<i>i,</i>	<i>ul'əma,</i>
	mitään	NEG.MAL.1SG	ymmärtää.KNG	ja	ilmeisesti
<i>moñška-n</i>	<i>čora-šaba-t'ñə=vək</i>			<i>stañä.</i>	
1SG.KOMP-POSS.1SG	poika-lapsi-NOM.DEF.PL=FOK			sillä.tavoin	

'(--) mitään en ymmärtänyt ja ilmeisesti samoin oli laita minun kokoisten (t. ikäisten) poikalasten.'

Lause (30) on peräisin mokšan länsimurteista. Siinä komparatiivin suffiksia seuraa vielä inessiivin päätte ja possessiivisuffiksi. Paasosen sanakirjassa (MWb 1996: 2315) muoto *tońčkasât* on kuvattu ’величиной, ростом с тебя’ / ’von (in) deiner Größe’ eli suomeksi suunnilleen ’sinun koossasi ~ kokoasi oleva’. Lauseessa (30) muodon merkitys on siis jotakuinkin ’(ei) sinun koossasi olevan (voima)’, ’(ei) sellainen (voima), joka on sinun kokoisellasi’, ja koko lauseen merkitys on jotakin sellaista kuin ’Hän sanoi: ”Ei Ivan Tsarevitsilla ollut sen verran voimia kuin sinun koossasi olevalla (vaan enemmän) (--)”’.

(30) Mokša (MV IV: 812)

<i>af</i>	<b><i>tońčka-sâ-t</i></b>	<i>märk-ś,</i>	<i>vije-ts</i>
NEG	2SG.KOMP-INE-POSS.2SG	sanoa-MA1.3SG	voima-POSS.3SG
<i>ul’-ś</i>	<i>ivan</i>	<i>tsarevitsânî</i>	
olla-MA1.3SG	Ivan	Tsarevitš.GEN	

’Ei yhtä vähän kuin sinulla, hän sanoi, ollut Ivan Tsarevitsilla voimia.’  
(Alkuperäinen saksannos: ’Sie sagte: “Ivan Tsarevits hatte nicht so wenig Kraft wie du, (--)”’)

Vastaavanlainen komparatiivin ja inessiivin yhdistelmä on myös lauseessa (31).<sup>8</sup> Inessiivin (tai muun sijan) yhdistymistä komparatiivin kanssa käsitellään tarkemmin jaksoissa 3.3.1 sekä 3.4.

(31) Mokša (MokshEr/Varia-2/Pinjasov:1554–1555)

*Мон, кда тоньшкасот улелень, атязень мархта тьяниёк  
ароптолеськ ба...*

<i>Мон,</i>	<i>кәда</i>	<b><i>tońška-sâ-t</i></b>	<i>ul’â-l’ân,</i>	
1SG	jos	2SG.KOMP-INE-POSS.2SG	olla-KONJ.1SG	
<i>at’â-žân</i>	<i>marhta</i>	<i>t’ânijok</i>	<i>arəptâ-l’âšk</i>	<i>ba...</i>
isoisâ-GEN.POSS.1SG	kanssa	heti	puhdistaa-KONJ.1PL>3SG	PART

’Minä, jos olisin sinun kokoisesi (sananmuk. ’sinun koossasi’), olisin isoisäni kanssa heti puhdistanut sen (lähteen)...’

Esimerkkien (29)–(31) pronomiinien yhteydessä *ška*-päätteellä on siis merkitys ’X:n kokoinen’. Näissäkin siis näyttäisi olevan kyse adjektiivijohdoksista, jotka lauseissa (30) ja (31) ovat saaneet vielä sijapäätteen. Vastaavanlainen merkitys on myös mokšan demonstratiiveilla *t’âška* ’tämän kokoinen, tällainen’ ja *šaška* ’sen kokoinen, sellainen’.

7. Komparatiivin päätteän suhusibilantti on länsimurteisessa tekstissä muuttunut suhuaffrikaataksi. Vastaavaa muutosta ei tapahdu kirjakielessä komparatiivin kohdalla, mutta esimerkiksi inessiivin päätteellä *-sa* ja elatiivin päätteellä *-sta* on *n:n* ja *ñ:n* jäljessä affrikaatta-alkuiset allomorfit *-ca* ja *-cta* myös kirjakielessä.

8. Lause on poimittu MokshEr-korpuksen lisäosasta, joka on jätetty tämän tutkimuksen ulkopuolelle, ja tästä syystä sitä ei ole otettu myöskään huomioon taulukon 2 laskelmissa.

Interrogatiivipronominien 'kuka' ja 'mikä' komparatiivimuotoja ei tämän tutkimuksen aineistossa esiintynyt. Sellaiset kuitenkin mainitaan joissakin mordvalaiskielten kieliopeissa, esim. (E) *kiška* (*ki* ~ *kije* 'kuka'), *mežeška* (*meže* 'mikä'), (M) *kiška* (*kijä* 'kuka'), *mežška* (*mežä* 'mikä') (Koljadjonkov & Zavodova 1962: 237). Molemmissa mordvalaiskielissä *ška*-suffiksi näyttäisi siis liittyvän pronominin perusmuotoon, mikä on näiden interrogatiivipronominien sijataivutusparadigmoille tyypillistä. Tosin joidenkin kielioppikuvausten mukaan 'kuka'-pronominilla ei ole komparatiivimuotoa (esim. Tsygankin ym. 1980: 262; MK 2000: 109). Aineistossa oli kuitenkin kysymyspronominien (E) *žaro*, (M) *məžara* 'kuinka paljon, montako' komparatiivimuotoja. Molempien kielten aineistoissa osassa tapauksista (E) *žaroška*, (M) *məžarəška* toimivat varsinaisessa interrogatiivisessa tehtävässä (32a), mutta osassa muodon merkitys on 'muutama, jokunen' (32b). Molemmissa tehtävissä komparatiivin funktio on tuoda muodolle likimääräisyyden vivahde.

## (32) Mokša

a) (MokshEr/Moksha/2003-5-6/23:3683)

*Мзярошка кизоса кярьмодесть тя тевту?****Məžarə-ška***    *kizə-sa*    *kär'məd'ə-t'*    *t'ä*    *t'ev-t'i?*

montako-KOMP    vuosi-INE    tarttua-MA1.2SG    tämä    työ-DAT.DEF.SG

'Moniko vuotiaana (suunnilleen) tartuit tähän työhön?'

b) (MokshEr/Moksha/2005/8:467-468)

*Тись тяза-тоза мзярошка аськолкс (--)**T'i-š*    *t'aza-toza*    ***məžarə-ška***    *aškəłks (--)*

tehdä-MA1.3SG    tänne-sinne    montako-KOMP    askel

'Hän otti muutaman askelen sinne tänne (--)'

Funktioltaan erikoistuneita pronominien komparatiivimuotoja ovat esimerkiksi ersän erityisesti huudahduksissa käytettävä *kodaška* 'kuinka, miten' (murteittain myös *kodaške*, MWb 1996: 805) sekä molemmissa kielissä esiintyvä *konaškava* 'minkä verran, missä määrin, kuinka laajalti', johon on liittynenä prolatiivin päätte (ks. jakso 3.3.1). Ensiksi mainittu perustuu pronominiin (E) *koda* 'kuinka, miten; kuin, kuten' ja jälkimmäinen pronominiin (E, M) *kona* 'joka, mikä'.

## 3.1.5. Kantasanana adverbi tai postpositio

Adverbit ja postpositiot eivät tämän tutkimuksen aineistossa olleet kovin tavallisia komparatiivin päätteiden saaneita sanamuotoja. Ersän osalta tällaisia olivat ainoastaan *svalška* (adverbista *sval* 'aina') ja *turoška* (adverbista *turo* 'noin, suunnilleen, likimäärin'), kun taas mokšan ainoa muoto oli *martəška* (postpositiosta *martä* 'kanssa, mukana'). Lisäksi, kuten johdannossa todettiin, molemmissa kielissä komparatiivin päätte voi liittyä nominien määräisessä taivutuksessa käytettäviin postpositioihin (E) *ej-* ~ *ez-* (*ejška*), (M) *e-* ~ *ez-* (*eška*), joita käsitellään jaksossa 3.2.

Adverbien ja postpositioiden yhteydessä *ška*-ainesta ei voi yksiselitteisesti tulkita aina komparatiiviksi, vaan tulkinta riippuu kantasanan merkityksestä. Ensinnäkin ersän adverbien *ška*-muodoista *svalška* ei itse asiassa ole lainkaan varsinainen komparatiivimuoto, vaan siinä *ška* on tulkittava 'aika'-merkityksiseksi substantiiviksi, jolloin *svalška* merkitsee jotakuinkin 'ainaisuus, ikuisuus'. Aineistossa *ška*-elementtiä seurasi tällöin aina joko genetiivin (33a) tai illatiivin (33b) sijasuffiksi tai temporaalisten adverbien *he*-päätte (33c) (sijapäätteistä tarkemmin ks. 3.3.1).

## (33) Ersä

a) (MokshEr/Syatko/5-2003/1:5195)

*Эрясть сваликань талномасо, (--)*  
*Eřa-št' sval-ška-ń talno-ma-so, (--)*  
 elää-MA1.3PL aina-aika-GEN olla.levoton-NMLS-INE  
 'He elivät ainaisessa levottomuudessa, (--)'

b) (MokshEr/Erzyan\_mastor/EM-258.2007b:111)

*Сельмезэнзэ сваликас лиядсь нусьманячи.*  
*S'el'me-ze-nze sval-ška-s l'ijad-ś nušmańači.*  
 silmä-ILL-POSS.3SG aina-aika-ILL jäädä-MA1.3SG suru  
 'Hänen silmiinsä jäi ainiaksi suru.'

c) (MokshEr/Erzyan\_prawda/EP-41.2008i.13–14)

*Сваликане неть ине таркатненень ломантне явсть покш мель, (--)*  
*Sval-ška-ńe ńet' ińe tarka-t'ńeńeń lomań-t'ńe*  
 aina-aika-TEMP ne suuri paikka-DAT.DEF.PL ihminen-NOM.DEF.PL  
*jav-št' pokš mel', (--)*  
 jakaa-MA1.3PL suuri mieli  
 'Ainaisesti ihmiset kiinnittivät paljon huomiota niihin suuriin paikkoihin, (--)'

Ersän muodossa *turoška* puolestaan komparatiivin suffiksi on liittynäänä *turo* 'suunnilleen'-merkityksiseen adverbiin, ja muoto on tulkittava likimääräisyyttä korostavaksi kuten esimerkissä (34).

(34) Ersä (MokshEr/Syatko/7-2003/1:628–629)

*Вишка кечинесэ каясь кавто-колмо пенчень турошка ведь.*  
*Viška kečińe-se kaja-ś kavto-kolmo*  
 pieni kauha.DEM-INE kaataa-MA1.3SG kaksi-kolme  
*penče-ń turo-ška ved'.*  
 lusikka-GEN suunnilleen-KOMP vesi  
 'Hän kaatoi pienellä kauhalla suunnilleen pari kolme lusikallista vettä.'

Myös mokšan muoto *martəška* ilmaisee lauseessa mainitun mitan tai määrän likimääräisyyttä, kuten lauseessa (35).

(35) Mokša (MokshEr/Moksha/2003-8/2:84–85)

(--) *молема ичкози, фкя пети част пяле мархтошка.*

(--) *mol'ə-ma            ičkəzi,    fkä    pe-t'i            čast*  
           mennä-INF.PRTS    kauas    yksi    pää-DEF.DAT.SG    tunti

*päl'ä            martə-ška.*

puoli            kanssa-KOMP

‘(--) *täytyy mennä kauas, puolisen toista tuntia suuntaansa (oik. yhteen päähän).*’

### 3.1.6. Kantasanana verbin nominaalimuoto

Molemmissa mordvalaiskielissä komparatiivin päätte voi liittyä myös verbin nominaalimuotoon, tavallisimmin joko *i*-päätteeseen (*-i-ška*) tai *m*-päätteeseen (*-m-ška*) ei-finiittiseen verbimuotoon. Näistä *i*-päätte on alkuperäinen preesensin partisiipin tunnus, kun taas *m*-aines esiintyy mordvalaiskielissä niin infinitiivien, infinitiivi-partisiipin ja konverbien päätteissä kuin deverbaalisen nomininjohtimenkin osana.

Kuten taulukosta 1 voi nähdä, ersän aineistossa esiintyi sekä *i-ška*- että *m-ška*-muotoja, joskin *i-ška*-muodot olivat yleisempiä. Mokšan MokshEr-aineisto taas sisälsi pelkästään *m-ška*-muotoja ja MORMULAssakin mokšan *i-ška*-muotoja oli vain kahdeksan (ks. taulukko 2). Kaikki MORMULAn *i-ška*-tapaukset mokšan osalta olivat sellaisia, joiden merkitys oli ’X:n kokoinen’ (esim. *ud-i-ška* [nukkua-PRS.PRTS-KOMP] ’nukkuvan kokoinen’). Käsitellen tässä jaksossa aluksi ersän *i*:llisiä ja *m*:llisiä muotoja ja siirryn sitten tarkastelemaan mokšan *m*:llisiä verbimuotoja.

Ersän nominaalisista *i-ška*-verbimuodoista monet ovat varsin leksikaalistuneita – tällainen on esimerkiksi *satiška* ’riittävä; riittävästi’ (oik. ’riittävän kokoinen/verran’), jota voidaan lauseessa käyttää niin adnominaalisesti kuin adverbaalisestikin, eikä näiden ero ole aina yksiselitteinen. Esimerkiksi lauseessa (36a) *satiška* voidaan tulkita joko verbin määritteeksi (’annetaan riittävästi leipää’) tai substantiivin määritteeksi (’annetaan riittävä [määrä] leipää’). Lauseessa (36b) *satiška* on saanut predikatiivisen taivutuksen, joten sen määrittely adnominaalisen funktion kantajaksi on luontevaa. Lauseessa (36c) taas *satiška* on selvästi adverbaalinen (’inhosi jo riittävästi’), mutta lauseessa (36d) siihen on nähty tarpeelliseksi vielä liittää adverbia muodostava elatiivin päätte. Jälkimmäisessä lauseessa *satiška* oikeastaan esiintyy toisen adverbien määritteenä (’riittävän hyvin’, oik. ’riittävästi hyvin’), mutta koska ersässä attribuuttien kongruenssia esiintyy vain muutamissa erikoistapauksissa (ks. Bartens 1999: 171–172), tässäkin ei ole syytä tulkita elatiivimuotoa kongruenssiksi.

## (36) Ersä

a) (MokshEr/Erzyan\_mastor/EM-261.2007d:96)

(--) *колхозсо весенень свал максыть сатышка кши.*(--) *kolhoz-so veše-ńeń sval maks-it'*  
kolhoosi-INE kaikki-DAT aina antaa-PRS.3PL*sat-i-ška kši.*

riittää-PRS.PRTS-KOMP leipä

'(--) *kolhoosissa kaikille annetaan aina riittävästi (t. riittävä määrä) leipää.*'

b) (MokshEr/Syatko/5-2003/1:3045–3046)

*Ёрокчизэ Володянь сатышкаль, (--)**Jorokči-ze Volod'a-ń sat-i-ška-l', (--)*

taito-POSS.3SG Volod'a-GEN riittää-PRS.PRTS-KOMP-MA2.3SG

'Taitoa Volod'allalla oli riittävästi, (--)' (Oik. 'Taitonsa Volodjalla oli riittävä')

c) (MokshEr/Syatko/4-2003/2:5483–5484)

*Сынст эйтэ сон сатышка уш нильтякадсь.**Sinst ej-ste son sat-i-ška uš nil't'akad-ś.*  
3PL.GEN POSTP-ELA 3SG riittää-PRS.PRTS-KOMP jo inhota-MA1.3SG

'Niitä hän inhosi jo riittävästi.'

d) (MokshEr/Syatko/8-2003/1:3687–3688)

(--) *республикасонок, сонзэ томбалеяк сатышкасто парсте*  
*эрзянь ды мокшонь кельтне а тонавтневить.*(--) *réspubl'ika-so-nokak, sonze tombal'e=jak*

tasavalta-INE-POSS.1PL.FOK 3SG.GEN toisella.puolella=FOK

*sat-i-ška-sto pařst'e eřza-ń di mokšo-ń*

riittää-PRS.PRTS-KOMP-ELA hyvin ersä-GEN ja mokša-GEN

*kel'-t'ńe a tonavt'ńe-v-it'.*

kieli-NOM.DEF.PL NEG opiskella-PASS-PRS.3PL

'(--) *sen enempää tasavallassamme kuin sen ulkopuolellakaan ei (voi)*  
 *opiskella ersän ja mokšan kieltä riittävän hyvin.*'

Muita ersässä tavallisia *i-ška*-muotoja ovat esimerkiksi kielteiset muodot *a jovta-v-i-ška* (NEG sanoa-PASS-PRS.PRTS-KOMP) 'sanomattoman; sanomattomasti' (oik. 'ei sanottavissa olevan kokoinen/verran') ja *a onksta-v-i-ška* (NEG mitata-PASS-PRS.PRTS-KOMP) 'mittaamattoman; mittaamattomasti' (oik. 'ei mitattavissa olevan kokoinen/verran'). Molemmissa tapauksissa kieltopartikkeli voidaan kirjoittaa myös prefiksinomaisesti yhteen verbimuodon kanssa, siis *ajovtaviška* ja *aonkstaviška*. Myös näitä muotoja voidaan käyttää niin adnominaalisesti kuin adverbaalisestikin.

On kuitenkin huomattava, että kaikissa ersän *i-ška*-muodoissa ei ole kyse komparatiivin päätteen käytöstä nominaalisen verbimuodon yhteydessä, vaan osassa tapauksista *ška* on tulkittava 'aika'-substantiiviksi ja muodot yhdyssanoiksi. Näihin

lukeutuu esimerkiksi *si-ška*<sup>9</sup> (tulla.PRS.PRTS-aika) 'tulevaisuus' (oik. 'tuleva aika'). Tosin sen yhteydessä käytetään kuitenkin tavallisemmin nykykielessä yleisempää *iča*-päätteistä preesensin partisiippia ja *ška* 'aika' kirjoitetaan verbimuodosta erilleen, siis *siča ška* 'tulevaisuus' (oik. 'tuleva aika').

Ersän *m-ška*-verbimuotojen joukko oli tutkimusaineistossa huomattavasti suppeampi kuin mokšan; koko *m-ška*-aineisto käsitti vain kahdeksan tapausta – näistä neljä MORMULA- ja neljä MokshEr-korpuksessa. Nominaalinen verbimuoto voi saada pelkän nominaalistavan *m*-aineksen (37a), mutta myös deverbaalinen johdin *-mo/-ma* voi tulla kyseeseen (37b ja 37c). Tosin näissäkään tapauksissa *-ška* ei aina ole yksiselitteisesti komparatiivin päätte, vaan sillä voi olla myös merkitys 'aika', kuten esimerkissä (37c). Jälkimmäisessä *ška* on vielä saanut genetiivin päätten.

## (37) Ersä

a) (MokshEr/Syatko/5-2003/1:2716)

*Žардо Шуряень низэ саузе чамозь, кавто литрань кельгемика,  
кедьгенть (--)*

<i>Žardo</i>	<i>Šuraje-ń</i>	<i>ńi-ze</i>	<i>sa-iže</i>
kun	Šuraj-GEN	vaimo-POSS.3SG	saada-PST1.3SG>3SG
<i>čamo-ž,</i>	<i>kavto</i>	<i>l'itra-ń</i>	<b><i>kel'ge-m-ška,</i></b>
tyhjentyä-MA.PRTS	kaksi	litra-GEN	mahtua-NMLS-KOMP
<i>ked'ge-ńt' (--)</i>			

astia-GEN.DEF.SG

'Kun Šurajn vaimo sai tyhjentyneen, kahden litran vetoisen (oik. mahtumisen kokoisen) astian (--)'

b) (MokshEr/Erzyan\_mastor/EM-299.2009a:69)

*А ёвтавомошка вечкемасо вечкса мон авань.*

<i>A</i>	<i>jovta-vo-mo-ška</i>	<i>večke-ma-so</i>	<i>večk-sa</i>
NEG	sanoa-PASS-NMLS-KOMP	rakastaa-NMLS-INE	rakastaa-PRS.1SG>3SG
<i>mon</i>	<i>ava-ń.</i>		
1SG	äiti-POSS.1SG.GEN		

'Rakastan äitiäni sanomattoman suurella (oik. ei sanomisen kokoisella) rakkaudella.'

c) (MokshEr/Syatko/9-2003/8:201–202)

*Фронтто ёвнеманзо тень, теке Куликовской тюремашкань...*

<i>Front-to</i>	<i>jovńe-ma-nzo</i>	<i>t'eń,</i>	<i>t'eke</i>
rintama-ABL	kertoa-NMLS-POSS.3SG	1SG.DAT	kuin

*Kul'ikovskoj t'uře-ma-ška-ń...*

Kul'ikovskoj taistella-NMLS-KOMP-GEN

'Kertomukset rintamasta ovat minulle kuin Kulikovon taistelun aikaisia...'

9. Verbin 'tulla, saapua' vartalo on yksitavuinen *sa-*, jonka vartalovokaali korvautuu partisiipin *i*-tunnuksella.

Samoissa tapauksissa, joissa ersässä käytetään *i-ška*-muotoja, mokšassa esiintyy yleensä verbin nominaalistajana *m*-pääte. Tällaisia mokšan *m-ška*-muotoja ovat esimerkiksi *satə-m-ška* (riittää-NMLS-KOMP) 'riittävä; riittävästi' *af azə(-və)-m-ška* (NEG sanoa(-PASS)-NMLS-KOMP) 'sanomattoman; sanomattomasti' (oik. 'ei sanottavissa olevan kokoinen/verran'). Esimerkiksi *satəmška* 'riittävä; riittävästi' toimii lauseessa ersän samamerkityksisen *satiška*-muodon tavoin attribuuttina (38a), predikaatiivina (38b) tai adverbiaalina (38c).

## (38) Mokša

a) (MokshEr/Moksha/2003-5-6/23:828)

*Нолдафоль сатомика ярмак офицеронь тонафнема тевти.*  
*Nolda-fə-l' satə-m-ška jarmak aficerə-ń*  
 päästää-MA.PRTS-MA2.3SG riittää-NMLS-KOMP raha upseeri-GEN  
*tonafnə-ma t'ev-t'i.*  
 opiskella-NMLS työ-DAT.DEF.SG  
 'Annettiin riittävä(n kokoinen) raha upseerien koulutukseen.'

b) (MokshEr/Moksha/2005/10:127–128)

*Ломаньда сатомикаль, тевсь мольсь вишкста, (--)*  
*Lomań-da satə-m-ška-l', t'ev-ś mol'-ś*  
 ihminen-ABL riittää-NMLS-KOMP-MA2.3SG työ-NOM.DEF.SG mennä-MA1.3SG  
*višk-sta, (--)*  
 vahva-ELA  
 'Ihmisiä oli riittävän paljon, työ sujui tehokkaasti, (--)'

c) (MokshEr/Moksha/2002/26:2042)

*Пингта ётась сатомика, (--)*  
*Ping-ta jota-ś satə-m-ška, (--)*  
 aika-ABL kulua-MA1.3SG riittää-NMLS-KOMP  
 'Aikaa kului riittävästi, (--)'

Edellisten lisäksi mokšassa on vielä ersästä poiketen *m-ška*-muotojen käyttötapoja, joita voisi luonnehtia konverbin kaltaisiksi. Niissä *m-ška*-verbimuoto esiintyy pääverbin määritteenä kuvaillen pääverbin toimintaa (39). Näiden muotojen tarkempi määrittely ei kuitenkaan tämän artikkelin yhteydessä ole mahdollista, vaan vaatisi erillisen tutkimuksen.

(39) Mokša (MokshEr/Moksha/2003-5-6/23:1305)

*Сяс сон пркстамика неетькшнесь.*  
*S'as son pərksta-m-ška pejət'kšńə-ś.*  
 siksi 3SG pärskähtää-NMLS-KOMP naurahtaa-MA1.3SG  
 'Siksi hän naurahti pärskähtäen.' (Oik. 'pärskähtämisen verran')



### 3.2. Komparatiivin määräisyys

Pohdittaessa komparatiivin olemusta toisaalta sijapääteenä ja toisaalta johdinsuffiksina on syytä tarkastella sen mahdollisuutta ilmaista nominin määräisyyttä. Molemmille mordvalaiskielille tyypillinen sijataivutuksen piirrehän on, että nominin taipuvat sekä perustaivutuksen eli epämääräisen taivutuksen että määräisen taivutuksen mukaisesti. Perustaivutuksessa sijasuffiksit ilmaisevat ainoastaan nominin sijamuodon, kun taas määräisessä taivutuksessa ne ilmaisevat sekä sijaa että nominin määräisyyttä. Ersässä lähes jokaisella sijalla on sekä epämääräisen että määräisen taivutuksen pääte, esim. nominatiivi (epäm.) *vel'e* 'kylä', (määr.) *vel'e-s* '(se) kylä'; genetiivi (epäm.) *vel'e-n* 'kylän', (määr.) *vel'e-nt* '(sen) kylän'; inessiivi (epäm.) *vel'e-se* 'kylässä', (määr.) *vel'e-señt* '(siinä) kylässä'. Mokšassa sen sijaan määräinen pääte on vain kolmella kieliopillisella sijalla eli nominatiivilla, genetiivillä ja datiiivilla, esim. nominatiivi (epäm.) *vel'ä* 'kylä', (määr.) *vel'ä-s* '(se) kylä'; genetiivi (epäm.) *vel'ä-n* 'kylän', (määr.) *vel'ä-t* '(sen) kylän'; datiiivi (epäm.) *vel'ä-nd'i* 'kylälle'; (määr.) *vel'ä-t'i* '(sille) kylälle, (siihen) kylään'.

Sekä ersässä että mokšassa on kuitenkin myös *e*-vartaloon perustuva postpositio (E) *ej-* ~ *ez-*, (M) *e-* ~ *ez-*, jonka avulla määräinen muoto voidaan muodostaa. Postpositio kantaa syntaksin vaatimaa sijapäätetä, joka on peräisin perustaivutuksen paradigmasta, kun taas postposition edellä oleva täydennys on genetiivin määräisessä muodossa. Molemmissa kielissä postpositiorakenteita on erityisesti lokaalisuutta ilmaisevilla sijoilla eli inessiivillä, elatiivilla, illatiivilla ja prolatiivilla, esim. inessiivi (määr.) (E) *vel'e-nt ej-se* '(siinä) kylässä'; (M) *vel'ä-t e-sa* '(siinä) kylässä'. Lisäksi postpositiosijalla voidaan ilmaista ablatiivia, joka on alun perin ollut lokaalinen erosija, mutta joka nykyisissä mordvalaiskielissä on lähinnä kieliopillinen partitiivinen sija; elatiivi- ja ablatiivimuotoiset postpositiorakenteet ovat molemmissa kielissä sulautuneet yhteen siten, että ersässä molempia sijoja ilmaisee elatiivi (*ej-ste*) ja mokšassa taas ablatiivi (*ez-da*). Ersässä postpositiosijoja käytetään vaihtoehtona sijasuffiksilla ilmaistuille sijamuodoille (esim. inessiivi *vel'e-señt* ~ *vel'e-nt ej-se* '(siinä) kylässä'), mutta mokšassa postpositiosijat täydentävät sijaparadigmaa, sillä postpositiosijoja on vain sellaisilla sijoilla, joilla ei ole määräistä sijapäätetä.

Yksi komparatiivin kiistatta sijamaisia piirteitä on juuri sen mahdollisuus ilmaista nominin määräisyyttä. Kuten johdannossa todettiin, mordvalaiskielten kielioppien mukaan komparatiivin sijapääteellä on ersässä myös määräinen muoto *-škañt*, minkä lisäksi myös edellä käsitellyllä sijapostpositioilla on molemmissa kielissä komparatiivimuoto: (E) *ej-ška*, (M) *e-ška* (POSTP-KOMP). Määräiset komparatiivimuodot ovat kuitenkin sekä ersässä että mokšassa harvinaisia, mikä ilmenee myös tämän tutkimuksen aineistosta. Ensinnäkin ersän määräinen komparatiivimuoto *-škañt* esiintyi aineistossa vain yhden kerran (40).

(40) Ersä (UPTMN 1967: 79)

*Nu, sazor, koda jaža-mo keve-ś si*  
 no sisar kun jauhaa-NMLS kivi-NOM.DEF.SG tulla.PRS.3SG  
*grušiñe-ška, toñ-ś kośk-at t'e*  
 koristekolikko.DEM-KOMP 2SG-EMF kuivua-PRS.2SG tämä  
**čev-ñe-škañt'**, (--)  
 päre-DEM-KOMP.DEF.SG  
 'No, sisar, kun jauhinkivi muuttuu koristekolikon kokoiseksi, sinä itse  
 kuivut tämän päreen kokoiseksi, (--)'

Yksi syy määräisen komparatiivin päätteiden harvinaisuuteen ersässä voisi olla se, että komparatiivin määräinen muoto *-škañt'* on muodoltaan identtinen komparatiivin päätteiden ja määräisen genetiivi(-akkusatiivi)n päätteiden muodostaman yhdysuffiksin *-ška-ñt'* kanssa. Yhdysuffikseja käsitellään tarkemmin tuonnempana jaksossa 3.3. Kuten silloin ilmenee, genetiivi on yhdysuffiksien tapauksissa syntaksin vaatima objektin sijamuoto. Lauseen (40) tapauksessa taas komparatiivimuotoinen sana on lauseessa predikatiiviadverbiaalin asemassa, ja genetiivi ei näin ollen tule analyysissä kyseeseen. Ainoa mahdollinen tulkinta on tällöin komparatiivin määräinen muoto, joka itsessään puoltaisi komparatiivin tulkintaa sijapäätteeksi; ovathan sijapäätteiden *ñt'*-loppuiset määräiset muodot nimenomaan ersälle tyypillisiä. Koska tällaisia esimerkkejä kuitenkin oli koko aineistossa vain yksi, sijapäätetulkintaa ei voida rakentaa sen varaan. Myös muodon merkitys on johdoksenomaisesti 'X:n kokoinen'.

Myös komparatiivipäätteiset sijapostpositiot olivat tutkimusaineistossa hyvin harvinaisia, sillä ersän *ejška*-muotoa ei esiintynyt lainkaan ja mokšan *eška*-muotokin vain yhden kerran. Kyseisessä mokšan lauseessa (41) *eška*-postpositiota on käytetty erisnimen yhteydessä ja komparatiivirakenne esiintyy attribuuttina substantiiville. Rakenteen merkitys on 'X:n kokoinen'.

(41) Mokša (MokshEr/Varia/A/6:865–866)

*Тонафнезень сѣрмас аф аньцек Кишняковонь эшка шабатнень, но и  
 синь алянон-тядяснон, (--)*  
*Тонафñə-žəñ śorma-s af añćək Kišñakəvə-ñ*  
 opettaa-MA1.3SG>3PL kirjoittaminen-ILL NEG vain Kišñakəv-GEN  
**e-ška** šaba-t'ñəñ, no i śiñ  
 POSTP-KOMP lapsi-GEN.DEF.PL vaan myös 3PL.GEN  
*al'a-snən-t'əd'a-snən, (--)*  
 isä-POSS.3PL.GEN-äiti-POSS.3PL.GEN  
 'Hän opetti kirjoittamaan ei ainoastaan Kišñakəvin kokoiset (t. ikäiset)  
 lapset vaan myös heidän isänsä ja äitinsä, (--)'

Esimerkit (42)–(44) komparatiivimuotoisten postpositioiden käytöstä on poimittu sanakirjoista, ja ne kuvaavat komparatiivimuotojen käyttöä predikatiivina. Mokšan lauseessa (42) ja ersän lauseessa (43) postposition edellä on substantiivin määräinen

muoto, kun taas mokšan esimerkissä (44) nähdään possessiivisuffiksin liittyminen postpositioon silloin, kun postposition edellä on persoonapronominin genetiivimuoto.

(42) Mokša (MRV 1998: 909)

*цѣрась алянц эшка*

*ćora-ś*                      *al'a-nc*                      ***e-ška***  
poika-NOM.DEF.SG      isä-POSS.3SG.GEN      POSTP-KOMP  
'poika on isänsä kokoinen'

(43) Ersä (ERV 1993: 773 < K. Abramov: Erzań ćora)

*Ćil'ime-ś*                      *ul'ne-ś*                      *pokš,*                      *penče-ńt'*                      ***ej-ška.***  
piippu-NOM.DEF.SG      olla-MA1.3SG      suuri,      lusikka-GEN.DEF.SG      POSTP-KOMP  
'Piippu oli suuri, lusikan kokoinen.'

(44) Mokša (Feoktistov & Herrala 2001: 215)

*сон монь эшкан*

*son*      *moń*                      ***e-ška-n***  
3SG      1SG.GEN      POSTP-KOMP-POSS.1SG  
'hän on minun mittaiseni (oik. kokoiseni)'

Postpositioita (E) *ej-* ~ *ez-*, (M) *e-* ~ *ez-* käytetään siis yleensä täydentämässä sijaparadigmoja määräisten muotojen osalta, mutta tämän funktion ulkopuolella niillä ei ole muita käyttöyhteyksiä. Tämän tosiseikan, samoin kuin ersän määräisen *škańt'*-suffiksin olemassaolon voisi siis nähdä tukevan myös komparatiivin tulkintaa sijakategoriaksi. Kuten esimerkeistä (40)–(44) voidaan kuitenkin todeta, määräisten komparatiivirakenteiden käytössä attribuuttina ja predikatiivina tai predikatiiviadverbiaalina ei ole mitään, mikä erottaisi niitä *ška*-johdinrakenteiden käyttöyhteyksistä. Myös merkitys 'X:n kokoinen' on *ška*-adjektiivijohdoksille tyypillinen.

### 3.3. Komparatiivimuotojen sijaituvuus

Molempien mordvalaiskielten *ška*-muotoon voi liittyä myös (muu) sijapäätte, joka on joko perus- eli epämääräisen taivutuksen tai määräisen taivutuksen päätte. Nämä kaksi kategoriaa ovat komparatiivin yhteydessä luonteeltaan hieman eri tyyppisiä, joten tarkastelen kumpaakin ryhmää tässä jaksossa erikseen.

#### 3.3.1. Perus- eli epämääräinen taivutus

Taulukoissa 3 (ersä) ja 4 (mokša) on kuvattu niiden perustaivutuksen sijamuotojen frekvenssit, jotka esiintyivät tutkitun aineiston *ška*-muotojen yhteydessä. Sijamuotojen joukkoon on tässä yhteydessä laskettu myös ns. temporaali, jolla tarkoitetaan (E) *ńe-*, (M) *ńä-*päätettä. Se palautuu todennäköisesti uralilaiseen lokatiiviseen *\*nA*-suffiksiin, eikä se ole enää produktiivinen nykyisissä mordvalaiskielissä, vaan esiintyy muutamien ajan adverbien yhteydessä (ks. tarkemmin esim. Bartens 1999: 164–165).

Sijamuoto	MORMULA	MokshEr
Genetiivi	2	38
Ablatiivi	1	9
Illatiivi	1	20
Elatiivi	–	1
Inessiivi	–	–
Prolatiivi	11	35
Prolatiivi + genetiivi	1	23
Translatiivi	–	–
Temporaali	–	4
Yhteensä	16	130

Taulukko 3. Ersän *ška*-muotojen perustaivutuksen esiintymät tutkimusaineistossa.

Sijamuoto	MORMULA	MokshEr
Genetiivi	6	15
Ablatiivi	4	58
Illatiivi	5	13
Elatiivi	–	6
Inessiivi	1	2
Prolatiivi	82	419
Prolatiivi + genetiivi	–	–
Translatiivi	–	7
Temporaali	–	–
Yhteensä	98	520

Taulukko 4. Mokšan *ška*-muotojen perustaivutuksen esiintymät tutkimusaineistossa.

Kuten taulukoista ilmenee, perustaivutuksen sijapäätteen saaneita *ška*-muotoja oli tutkitussa aineistossa enemmän mokšassa kuin ersässä. Erityisesti erot korostuvat ablatiivi- ja prolatiivisijojen kohdalla. Kuten alempana tullaan näkemään, prolatiivimuotojen suurta määrää molemmissa kielissä selittävät erityisesti muutamat varsin suurifrekvenssiset leksikaalistuneet muodot. Leksikaalistuneita ovat myös ne ersän muodot, joissa *ška*-päätteeseen on liittynyt sekä prolatiivin että genetiivin päätte. Muita eroja olivat translatiivimuotojen puuttuminen ersän aineistosta ja temporaalisten muotojen puuttuminen mokšan aineistosta. Käsittelen kutakin sijamuotoa erikseen lyhyesti.

**Genetiivipäätteisiä** *ška*-muotoja esiintyy molemmissa kielissä erityisesti aikaa sekä mittaa tai määrää ilmaisevien substantiivien yhteydessä. Ajanilmausten yhteydessä genetiivi esiintyy esimerkiksi 'X:n kuluttua' -merkityksisissä rakenteissa kuten (45) ja (46). Kuten ajan adverbialleissa yleensäkin, myös näissä muodoissa *-ška* ilmaisee likimääräistä aikaa.

(45) Ersä (MokshEr/Syatko/8-2003/1:2140)

*Недल्याшкань ютазь таго совинь.*

*N'ed'l'a-ška-ń juta-ž tago sov-iń.*

viikko-KOMP-GEN kulua-KVB<sup>10</sup> taas mennä.sisään-MA1.1SG

'Noin viikon kuluttua menin taas käymään.'

(46) Mokša (MokshEr/Moksha/2003-9-10/14:53)

*И тяда меле недляшкань ётазь кулось.*

*I t'a-da mel'ä ned'äl'a-ška-ń jota-ž kulǎ-ś.*

ja tämä-ABL jälkeen viikko-KOMP-GEN kulua-KVB kuolla-MA1.3SG

'Ja sen jälkeen noin viikon kuluttua hän kuoli.'

Esimerkkien (45) ja (46) kaltaisissa tapauksissa ajanjakson ilmaus ei esiinny adverbiaalina yksinään vaan muun lauseenjäsenenä osana. Tässä ne siis eroavat jakson 3.1.1.1 tapauksista, joissa komparatiivimuoto esiintyy ajan adverbiaalina sellaiseenaan. Voisikin olettaa, että lauseiden (45) ja (46) genetiivitapauksissa *ška*-aines esiintyy semanttisesti läheisessä yhteydessä lekseemiin *ška* 'aika' ('X ajan kuluttua'; vrt. ersän *svalška* 'ainaisuus, ikuisuus' jaksossa 3.1.5). Tulkintaa luonnollisesti edesauttaa se, että *-ška* on liittynyt juuri aikaa ilmaisevaan substantiiviin. Rakenteet siis rinnastuvat sellaisiin ersän rakenteisiin kuin lauseen (47) alkuosa, jossa *ška* 'aika' esiintyy itsenäisenä substantiivina alkuperäisessä merkityksessään ja genetiivimuotoisena konverbin edellä (ks. myös *t'uřemaškań* 'taistelun aikainen' esimerkissä 37c). Kuten on todettu, mokšassa *ška* 'aika' -lekseemiä ei nykykielessä ole, mutta juuri nämä ajanilmaukset voisivat edustaa sitä rakennetta, jonka kautta lekseemi on alkuaan liittynyt substantiivin yhteyteen ja alkanut ilmaista likimääräistä aikaa ja myöhemmin muiden substantiivien (ja muiden sanaluokkien sanojen) yhteydessä ylipäänsä likimääräisyyttä.

(47) Ersä (MokshEr/Syatko/5-2003/1:2096)

*Аламо шкань ютазь Кузя кандсь кемењ литрашкань канистра.*

*A-lamo ŝka-ń juta-ž Kuža kand-ś*

NEG-paljon aika-GEN kulua-KVB Kuža tuoda-MA1.3SG

*kemeń l'itra-ška-ń kańistra.*

10 litra-KOMP-GEN kanisteri

'Vähän ajan kuluttua Kuža toi noin kymmenen litran kanisterin.'

10. Kuten artikkelin anonyymi arvioija aiheellisesti huomautti, ei-finiittinen verbimuoto (E) *juta-ž*, (M) *jota-ž* 'kuluttua' olisi näissä rakenteissa syytä tulkita mieluummin menneen ajan partisiipiksi, sillä konverbit (t. gerundit) merkitsevät mordvalaiskielissä tavallisesti pääverbin kanssa samanaikaista toimintaa. Konverbin kanssa identtinen menneen ajan *ž*-partisiippi esiintyy kuitenkin vain ersässä, kun taas mokšassa *-ž* on yksinomaan konverbin päätte, ja menneen ajan partisiipin päätte on *-f*. Olenkin noudattanut Bartensin (1999: 155) ja useimpien kielioppien (esim. EK 2000: 225 ja MK 2000: 179) nykyistä tulkintaa, jossa *ž*-muotoja pidetään näissä yhteyksissä gerundeina eli konverbeina.

Genetiivin pääte oli myös aineiston ainoa perustaivutuksen sijapääte, joka oli liittynyt määrää tai mittaa ilmaisevaan substantiiviin, mokšassa joskus myös numeraaliin. Näissäkin rakenteissa komparatiivimuoto esiintyi lähinnä attribuuttina kuten ersän esimerkin (47) jälkimmäisessä osassa sekä mokšan esimerkissä (48).

(48) Mokša (MokshEr/Varia/A/11:21–22)

(--) струнаса недяф грифсна метрашкань кувалмосот, (--)

(--) *struna-sa*    *ned'a-f*                      *grif-sna*                      ***metra-ška-ń***

(--) kieli-INE            pujottaa-MA.PRTS            kaula-POSS.3PL            metri-KOMP-GEN

*kuvalmə-sə-t*, (--)

pituus-INE-PL

'(--) niiden (sähkökitaroiden) kaulat, joihin oli pujotettu kielet, olivat noin metrin pituiset, (--)

**Ablatiivin** pääte puolestaan tulee kyseeseen esimerkiksi silloin, kun *ška*-muotoa seuraa 'ennen'- tai 'jälkeen'-merkityksinen postpositio, joka sekä ersässä että mokšassa vaatiikin edeltävältä substantiivilta ablatiivia kuten lauseissa (49) ja (50).

(49) Ersä (MokshEr/Erzyan\_mastor/EM-268.2007b:12)

*Ковикадо икеле газетасто ловнынь Пенза енксонь те велиненть  
«Лејіне» ансамблядонзо (--)*

***Kov-ška-do***                      *ikel'e*                      *gazeta-sto*                      *lovn-iń*                      *Penza*

kuukausi-KOMP-ABL            ennen            lehti-ELA                      lukea-MA1.1SG            Penza

*jonkso-ń*                      *t'e*                      *vel'ine-ńt'*                      *"Leјіne"*

suunta-GEN            tämä            kylä.DEM-GEN.DEF.SG            "Leјіne"

*ansambl'a-do-nzo* (--)

yhtye-ABL-POSS.3SG

'Noin kuukautta ennen luin lehdestä tuon Penzan seudun pikku kylän "Leјіne"-yhtyeestä (--)

(50) Mokša (MokshEr/Moksha/2002/3:158)

*Максим мрдась пяле частикада меле.*

***Maksim***    *mərda-s*                      *päl'ä*                      ***čast-ška-da***                      *mel'ä.*

Maksim    palata-MA1.3SG            puoli            tunti-KOMP-ABL            jälkeen

'Maksim palasi noin puolen tunnin jälkeen.'

Ablatiivi on lisäksi huomiota herättävän yleinen erityisesti mokšan *ška*-päätteisten temporaalisten ajan adverbiaalien yhteydessä, joissa *ška*-aineksen niin ikään voisi ajatella olevan semanttisesti lähellä 'aika'-merkitystä. Esimerkiksi lauseessa (51a) *päl'əveškada* 'puolen yön aikaan' esiintyy itsenäisenä temporaalisena ajan adverbiaalina, samoin kuin lauseen (51b) *abetškada* 'lounasaikaan' (vrt. MRV 1998: 428).

## (51) Mokša

a) (MokshEr/Moksha/2002/35:378)

*Пу́тай пялевешкада аделаськ шахматса налхкоманькоть, (--)*  
*Рэ́тај пә́л'ә-ve-ška-da ad'ela-šk šaxmat-sa*  
 lähes puoli-yö-KOMP-ABL lopettaa-MA1.1PL>3SG šakki-INE  
*налкә-та-һкәһ, (--)*  
 pelata-NMLS-POSS.1PL.GEN  
 'Lähes puolen yön aikaan lopetimme šakin pelaamisemme, (--)'

b) (MokshEr/Varia/A/1:265–266)

*А обедушкада сувесеть пьлон Григорий Пинясов и Геннадий Чиняев.*  
*А а́бетшка-да сувсә-шт пә́л'ә-п*  
 mutta lounasaika-ABL mennä.sisään-MA1.3PL luokse-POSS.1SG  
*Григо́рий Пи́насов и Генна́д'иј Чиня́ев.*  
 Grigórij Pínasov ja Gennad'ij Činajev.  
 'Mutta lounasaikaan luokseni tulivat Grigořij Piņasov ja Gennad'ij Činajev.'

Kiinnostava paralleeli on myös postpositio *mala-ška-da* (lähi-KOMP-ABL) 'tienoilla (ajallisesti)' (52), joka on merkitykseltään temporaalinen, vaikka *mala* 'lähi-' -vartalosisilla postpositioilla muutoin on myös spatiaalinen merkitys. Muoto tosin ei esiintynyt tämän tutkimuksen aineistossa, mutta se mainitaan sanakirjoissa (MRV 1998: 359).

(52) Mokša (MRV 1998: 359 &lt; P. Levčajev: Kärmaz)

*Пя́ле ве малашкада увазеветь пинетне, (--)*  
*Пә́л'ә ve mala-ška-da uva-žav-št' piňә-t'ňä, (--)*  
 puoli yö lähi-KOMP-ABL haukkua-INKOAT-MA1.3PL koira-NOM.DEF.PL  
 'Puolen yön tienoilla koirat alkoivat haukkua, (--)'

Muita mokšan temporaalisia komparatiivin ablatiivimuotoja ovat muun muassa *konaškada* 'milloin, jolloin; mistä asti' (MRV 1998: 277; Feoktistov & Herrala 2001: 74) sekä *məžarəškada* 'milloin (suunnilleen)'; jälkimmäisellä tosin on myös merkitys 'millä hinnalla (suunnilleen)' (MRV 1998: 380). Nämä mokšan temporaaliset muodot houkuttelevat pohtimaan, voisivatko ne olla vanhan *ška* 'aika' -substantiivin alkupe räisen merkityksen kantajia. Ablatiivi nimittäin esiintyy mokšassa myös muutamissa muissa temporaalisissa yhteyksissä ilman komparatiiviakin kuten interrogatiivipronominissa *məžar-da* (montako-ABL) 'milloin, koska, mihin aikaan' tai muutamissa ajan adverbiaaleissa kuten *ve-ň kučka-da* (yö-GEN keski-ABL) 'keskiyöllä'. Koska kaikissa komparatiivin ablatiivimuodoissa on kuitenkin kyse myös ajankohdan likimääräisyydestä, niiden tulkitseminen 'aika'-substantiivin jatkokijaksi ei ole aivan yksiselitteistä. Kiinnostavaa silti on, että myös ersän kvanttoreiden komparatiivien ablatiivimuodot ovat usein temporaalisia ja toimivat lauseissa adverbiaaliasemassa kuten esimerkiksi *alamoškado* 'vähän aikaa' esimerkissä (53) (vrt. ERV 1993: 42). Ersän kohdalla toki *ška*-aineuksen tulkinta 'aika'-merkityksiseksi lekseemiksi on luontevaa.

(53) Ersä (MokshEr/Syatko/2-2003/1:3625)

*Федя стясь аламошкадо Максимде икеле, (--)*  
*Fed'a št'a-s a-lamo-ška-do Maksim-d'e ikel'e, (--)*  
 Fed'a nousta-MA1.3SG NEG-paljon-aika-ABL Maksim-ABL ennen  
 'Fed'a nousi vähän ennen Maksimia, (--)'

Myös **illatiivimuotoiset** komparatiivit ovat usein temporaalisia. Illatiivi onkin mordvalaiskielissä yleinen sijamuoto ilmaistaessa, mihin asti tekeminen tapahtuu (esim. Tsygankin ym. 1980: 171; EK 2000: 86), ja tällainen merkitys on myös *ška*-muotojen illatiiveilla, esimerkiksi (E) *čas-o-ška-s* (tunti-KOMP-ILL) 'noin tunniksi'; (M) *hed'äl'a-ška-s* (viikko-KOMP-ILL) 'noin viikoksi'. Lauseissa (54) ja (55) puolestaan nähdään illatiivimuotoisina temporaalisina adverbiaaleina edellä mainitut ersän *alamoška*- ja mokšan *abetška*-

(54) Ersä (MokshEr/Syatko/2-2003/1:5676)

*Аламошкас чатьмонинек.*  
*A-lamo-ška-s čat'moñ-iñek.*  
 NEG-paljon-aika-ILL vaieta-MA1.1PL  
 'Vaikenimme vähäksi aikaa.'

(55) Mokša (MokshEr/Varia/A/17:86)

*Утцесть обедикас.*  
*Uícə-št' abetška-s.*  
 nukkua-MA1.3PL lounasaika-ILL  
 'He nukahtivat lounaan ajaksi.'

Silloin kun illatiivimuotoinen substantiivi merkitsee ajanjaksoa, illatiivimuodon tulkinta ajan adverbiaaliksi on luontevaa. Toisaalta myös muu substantiivi kuin ajanjakso voi tulla kyseeseen, kuten lauseissa (56) ja (57); tällöin komparatiivimuodon merkitys on lähinnä 'X:n kokoinen'.

(56) Ersä (MokshEr/Syatko/9-2003/2:679)

*Зярдо пачкодинек вирьчирентень, чись кепедевсь ологань сэрьшкас.*  
*Žardo pačkod'-iñek vir'-čire-ñt'eñ, či-s*  
 kun saapua-MA1.1PL metsä-reuna-DAT.DEF.SG aurinko-NOM.DEF.SG  
*keped'e-v-s ologa-ñ seř-ška-s.*  
 nostaa-ANTI-KOMP-MA1.3SG vipuvarsi-GEN korkeus-KOMP-ILL  
 'Kun saavuimme metsänreunaan, aurinko oli noussut suunnilleen (vinttikaivon) vipuvarren korkeuteen.'

(57) Mokša (MV IV: 851)

*Kas-ś son al'a-ška-s, (--)*  
 kasvaa-MA1.3SG 3SG mies-KOMP-ILL  
 'Hän kasvoi miehen kokoiseksi, (--)'



**Elatiivi- ja inessiivisijaiset** komparatiivit olivat molempien kielten aineistoissa varsin harvinaisia, eivätkä nämä sijat esiintyneet missään yhteydessä varsinaisessa lokaalisessa käytössä. Ersän ainoa elatiivisijainen komparatiivi nähtiin jo edellä esimerkissä (36d), jossa elatiivin päätettä on käytetty adverbien johtimena nominaalisen verbimuodon komparatiivin yhteydessä (*satiškasto* 'riittävästi'). Mokšan kaikissa elatiivimuodoissa oli niin ikään kyse adverbeista, leksikaalistuneista pronomineista: *konaškasta* 'niin paljon kuin' (vrt. Feoktistov & Herrala 2001: 74), *t'äškañasta* 'sen verran' (vrt. Feoktistov & Herrala 2001: 185). Kaikissa näissä on kyse likimääräisyyden ilmaisusta.

Inessiivisijaisia komparatiivimuotoja ei ersän aineistossa ollut lainkaan. Mokšan aineistossa *ška*-muodon inessiivejä oli kolme (58a–c). Lauseiden (58a) ja (58b) *kizəškasa*-muodoissa on kyse attribuuttina käytetystä rakenteesta, joka ilmaisee likimääräistä ikää, siis jotakuinkin 'vuotias, ikäinen'. Inessiiviä voidaan mordvalaiskielissä yleensäkin käyttää nominin määritteen sijana (vrt. jakso 3.4), jollainen *kizəškasa* tässä on. Inessiivimuotoinen määrite puolestaan voi saada oman määritteen esimerkiksi genetiivin sijassa kuten lauseessa (58b). Mokšan aineiston kolmas inessiivimuoto osoittaa, että rakennetta voi yhtä lailla käyttää predikatiivisena, jolloin se saa nominaalisen konjugaation päätteen (58c).

## (58) Mokša

a) (Ljovin &amp; Ljovin 1978: 172)

(--) *kʀosnava ul'-i, keməñ kizə-ška-sa št'ir-šaba,*  
 kummitäti olla-PRS.3SG 10 vuosi-KOMP-INE tyttö-lapsi

*a kʀosnal'ä aš.*

mutta kummisetä NEG

'(--) kummitäti on, noin kymmenvuotias tyttölapsi, mutta kummisetää ei ole.'

b) (MokshEr/Moksha/Varia/A/1:639–640)

(--) *Čərapkinəñ kizəškasa od lomattne* (--)

(--) *Čərapkinə-ñ kizə-ška-sa od lomət't'ñä* (--)

Čərapkin-GEN vuosi-KOMP-INE nuori ihminen.NOM.DEF.PL

'(--) suunnilleen Čərapkinin ikäiset nuoret ihmiset (--)'

c) (MokshEr/Varia/A/5:49–50)

*Сон эзрайлъ ни, кемгафтывошка кизосоль, а Ясек – кемоньшिकासоль.*

*Son ezraj-l' ni, kemgaftuvə-ška*

3SG keskenkasvuinen-MA2.3SG vielä 12-KOMP

*kizə-sə-l', a Jaśək keməñ-ška-sə-l'.*

vuosi-INE-MA2.3SG ja Jaśək 10-KOMP-INE-MA2.3SG

'Hän oli vielä keskenkasvuinen, noin 12-vuotias, ja Jaśək oli noin 10-vuotias.'

Palaan mokšan inessiivimuotoisiin määritteisiin vielä jaksossa 3.4, jossa käsittelem *ška-sa*-päätteiden mahdollisia lohkeamisia itsenäisiksi sanamuodoiksi.

**Prolatiivisijaiset** *ška*-muodot olivat aineistossa ylivoimaisesti suurin perustai-  
vutuksen sijamuotoryhmä molemmissa kielissä. Muotojen kantasanoissa oli kuiten-  
kin hyvin vähän variaatiota, sillä kaikissa tapauksissa oli kyse suurifrekvenssisistä  
leksikaalistumista. Tällaisia olivat ensinnäkin jaksossa 3.1.1.3 käsitellyt muodot (E)  
*šed'ejškava*, (M) *šed'iškava* 'sydämellisesti, koko sydämeästä, täydellä sydämellä'  
(''sydämen laajuudelta''). Ersässä muotoon voi vielä liittyä genetiivin *ń*-pääte attri-  
butiivisessa asemassa (59).

(59) Ersä (MokshEr/Syatko/2-2003/1:2106)

*Bece te lembe sedejškanvan' ojakčis' kolvš', (--)*  
*Veše t'e l'embe šedej-ška-va-ń ojakšči-š*  
koko tämä lämmin sydän-KOMP-PROL-GEN ystävyys-NOM.DEF.SG  
*kol'-š, (--)*  
turmeltua-MA1.3SG  
'Koko tämä lämmin sydämellinen ystävyys turmeltui, (--)

Muita leksikaalistuneita prolatiivipäätteisiä *ška*-muotoja ovat pronomini-  
en komparaatiivit kuten molemmissa kielissä esiintyvä (E, M) *konaškava* 'missä määrin, minkä  
verran, kuinka laajalti' (*kona* 'joka, mikä'). Myös mokšan demonstratiivipronomi-  
neihin perustuvat muodot *šäškava* 'sen verran, niin paljon' (*šä* 'se') ja *t'äškava* 'niin,  
noin, sillä tavoin' (*t'ä* 'tämä, se') ovat teksteissä hyvin yleisiä.

**Translatiivipäätteisiä** *ška*-muotoja esiintyi vain mokšan aineistossa. Näistä  
kaksi oli edellä mainittujen leksikaalistuneiden pronomini-  
muotojen translatiiveja ja ne esiintyivät samassa lauseessa (60a). Lopuissa tapauksista oli kyse substantiivien  
komparaatiiveista, joilla kaikilla oli adjektiivimainen merkitys 'X:n kokoinen' (60b).

(60) Mokša

a) (MokshEr/Mokshenpravda/2005/2:40–41)

*(--)* *штоба романт' печатлам сяккак, конашкак авторсь*  
*тяшнеше.*  
*(--)* *štoba roman-t' pečatla-ms šä-ška-ks,*  
jotta romaani-GEN.DEF.SG julkaista-INF1 se-KOMP-TRA  
*kona-ška-ks avtar-š t'äšń-žä.*  
joka-KOMP-TRA kirjailija-GEN-DEF-SG kirjoittaa-MA1.3SG>3SG  
'(--) jotta romaani (voitaisiin) julkaista sellaisena, jollaiseksi kirjailija  
sen kirjoitti.'

b) (MokshEr/Moksha/2005/10:309–310)

*Сон ни кенерькшнесь марямс пряң аляккак.*  
*Son ni keńər'kšń-š ma'a-ms p'ra-nc al'a-ška-ks.*  
3SG jo ehtiä-MA1.3SG tuntea-INF1 pää-POSS.3SG.GEN mies-KOMP-TRA  
'Hän ehti jo tuntea itsensä miehen kokoiseksi.'

Komparatiiviin liittyvän sijapäätteen käytön voitaisiin katsoa muistuttavan mordvalaiskielten ns. sekundaarista taivutusta eli rakenteita, joissa yhteen lekseemiin on liittynyt kaksi peräkkäistä sijapäätettä (vrt. Hamari 2016). Tällaista sijakombinaation saanutta muotoa käytetään lauseessa yleensä silloin, kun määräite esiintyy ilman pääsanaansa ja saa kannettavakseen myös pääsanana sijapäätteen. Kielioppien mukaan komparatiivi on yksi niistä sijoista, jotka osallistuvat sekundaariseen taivutukseen, ja näitä rakenteita tarkastellaan lähemmin edempänä jaksossa 3.3.2. Sekundaarinen taivutus ei kuitenkaan sovi tämän jakson esimerkkien analysointiin kahdesta syystä. Ensinnäkin ersän sekundaarisen taivutuksen sijakombinaatioissa perustaivutuksen sijapäätettä seuraa tavallisesti määräisen taivutuksen sijapäätteen, ei perustaivutuksen. Mokšassa kuitenkin myös kaksi perustaivutuksen päätettä voi yhdistyä, sillä määräisen taivutuksen päätettä on tässä kielessä vain kieliopillisissa sijoissa eli nominatiivissa, genetiivissä ja datiiivissa. Toisaalta tämän jakson esimerkeissä ei myöskään ole kysymys määrätteen esiintymisestä ilman pääsanaansa, joka on sekundaarisen taivutuksen käytön toinen kriteeri.

### 3.3.2. Määräinen ja sekundaarinen taivutus

Erikseen on vielä käsiteltävä niitä muotoja, joissa komparatiivin päätteeseen on liittynyt määräisen taivutuksen sijapäätteen. Näitä muotoja on tarkasteltava niin kutsutun sekundaarisen taivutuksen (ven. *вторичное склонение*) kategorian kautta, jollaisen mordvalaiskielten kieliopit tavallisesti esittävät molempien kielten osalta (ks. esim. EK 2000: 107–108, MK 2000: 72–73). Sekundaarinen taivutus luetaan yleensä osaksi nominien sijataivutussysteemiä. Siinä on kyse kahden sijapäätteen yhteenliittymästä, jossa perustaivutuksen sijapäätteen on saanut peräänsä määräisen taivutuksen sijapäätteen. Näitä muotoja käytetään tavallisesti silloin, kun määräite esiintyy ilman pääsanaansa ja saa oman (perustaivutuksen) sijapäätteensä lisäksi pois jätetyn pääsanana (määräisen taivutuksen) sijapäätteen, joka määräytyy nominilausekkeen lauseaseeman perusteella (aiheesta tarkemmin ks. Hamari 2016). Esimerkiksi lauseessa (61) muoto *kudo-so-t'neń* esiintyy ilman pääsanaansa ('ihmiset' tms.) ja sisältää perustaivutuksen inessiivin päätteeseen, jolla viitataan ihmisten olinpaikkaan sekä määräisen taivutuksen genetiivi(-akkusatiivi)n päätteeseen, joka on 'kysyä'-verbin vaatima objektin sijapäätteen.

(61) Ersä (MokshEr/Syatko/8-2003/1:2327–2328)

*“Кияк эзь сакшно, зярс араселинь?” – кевкстнян кудосотнењь.*

*”Ki-jak ež sakšno, žars aras-el’iń?” –*

kuka=FOK NEG.MA1.3SG saapua.KNG kunnes NEG-MA2.1SG

*kevkstń-an kudo-so-t'neń.*

kysyä-PRS.1SG talo-INE-GEN.DEF.PL

'Eikö kukaan tullut sillä aikaa, kun olin poissa? – kysyn kotona olevilta.'

Kaikki perustaivutuksen sijat eivät kuitenkaan osallistu sekundaariseen taivutukseen, sillä määräisen taivutuksen päätte voi kielioppien mukaan liittyä ainoastaan genetiivin,<sup>11</sup> inessiivin, elatiivin, abessiivin ja komparatiivin päätteisiin. Tämän tutkimuksen yhteydessä ei ole mahdollista käsitellä kaikkia sekundaarisen taivutuksen ulottuvuuksia mordvalaiskielissä, mutta tarkastelen kuitenkin niitä aineiston tapauksia, joissa *ška*-päätteeseen on liittynyt määräisen taivutuksen päätte ja pyrin selvittämään, onko näissä kyse juuri sekundaarisen sijataivutuksen muodoista. Kuten on nähty, *ška*-suffiksi voidaan tulkita myös adjektiivinjohtimeksi, jolloin sijapäätteiden liittymistä siihen ei voida automaattisesti pitää sekundaarisen sijataivutuksen tapauksina, vaan ainakin osassa tapauksista on kyse substantiivistetun adjektiivin sijataivutuksesta.

Tutkitussa aineistossa oli varsin vähän lause-esiintymiä, joissa *ška*-suffiksia seurasi määräisen taivutuksen päätte: ersän aineistossa esiintymiä oli yhteensä viisi (taulukko 5) ja mokšan aineistossa seitsemän (taulukko 6). Molemmissa kielissä ainoat komparatiivin päätettä seuraavat määräisen taivutuksen sijat olivat nominatiivi ja genetiivi.

Sijamuoto	MORMULA	MokshEr
Nominatiivi	–	2
Genetiivi	–	3
Yhteensä	–	5

Taulukko 5. Ersän *ška*-muotojen määräisen taivutuksen esiintymät tutkimusaineistossa.

Sijamuoto	MORMULA	MokshEr
Nominatiivi	1	2
Genetiivi	1	3
Yhteensä	2	5

Taulukko 6. Mokšan *ška*-muotojen määräisen taivutuksen esiintymät tutkimusaineistossa.

Ersän esiintymistä kahdessa kantasanaana oli substantiivi (62a), kahdessa (kysymys-) pronomini (62b) ja yhdessä numeraali (62c).

11. Genetiivi poikkeaa sekundaarisen taivutuksen osalta muista sijoista, sillä määräisen taivutuksen päätteet eivät voi liittyä suoraan genetiivin perään, vaan sijapäätteiden välissä käytetään sidosmorfeemia E *-će-*, M *-ńə-* (Hamari 2016).

(62) Ersä

a) (MokshEr/Syatko/3-2003/9:1358–1359)

*Гарай ансяк варитась сельмечирькензэ алдо ды Тулаень мокшнанть ваксс аравтызе эсензэнтъ – покш салдырьксэшканть: (--)*

*Garaj ańśak varšta-ś śel'mečir'ke-nze al-do*  
 Garaj vain vilkaista-MA1.3SG kulmakarva-POSS.3SG.GEN ala-ABL  
*di Tulaje-ń mokšna-ńt' vaks-s aravt-iže*  
 ja Tulaj-GEN nyrkki-GEN.DEF.SG vieri-ILL asettaa-MA1.3SG>3SG  
*eše-nze-ńt' – pokš saldirkse-ška-ńt': (--)*  
 oma-POSS.3SG-GEN.DEF.SG suuri suolakko-KOMP-GEN.DEF.SG  
 'Garaj vain vilkaisi silmäkulmiensa alta ja Tulajn nyrkin viereen asetti omansa – suuren suolakon kokoisen: (--)'

b) (MokshEr/Syatko/8-2003/1:1961)

*Мезекс атясь знярошканть стявтызе (--).*

*Meže-ks at'a-ś źńaro-ška-ńt'*  
 mikä-TRA ukko-NOM.DEF.SG kuinka.paljon-KOMP-DEF.GEN.SG  
*št'avt-iže (--)*  
 pystyttää-MA1.3SG>3SG  
 'Miksi ukko niin suuren (talon) pystytti (--)'

c) (MokshEr/Syatko/5-2003/1:3233–3234)

*Зардо вейкешкась эйтэст костояк добовиль пенгинеть эли брикетт, (--)*

*Z'ardo vejke-ška-ś ej-ste-st kosto=jak*  
 kun yksi-KOMP-NOM.DEF.SG POSTP-ELA-POSS.3PL mistä=FOK  
*dobov-il' pengiñe-t' el'i briket-t, (--)*  
 hankkia-MA2.3SG polttopuu.DEM-MON tai briketti-MON  
 'Kun yksikin heistä oli jostain hankkinut polttopuita tai brikettejä, (--)'

Mokšan seitsemästä aineistoesiintymästä puolestaan kolmessa oli kantasanaana numeraali, kahdessa verbin *m*-muoto, yhdessä kvanttori ja yhdessä kysymyspronomini. Esimerkissä (63a) numeraalien *ška*-muotoihin on liittynään genetiivin päätte, ja esimerkissä (63b) verbin nominaalistettuun muotoon monikon nominatiivin päätte. Nominaalinen verbimuoto tosin on hyvin leksikaalistunut, joten sitä voidaan pitää myös substantiivina.

## (63) Mokša

a) (MokshEr/Moksha/2005/8:392–394)

*Фкяти эздост, вожиянь ноласта нотфнити, сизьгемоньшкаты  
вельф, омбоцети, теенза копорь пяльде озафти – комозьшкаты  
малава.*

<i>Fkä-t'i</i>	<i>ez-də-st,</i>	<i>vožija-ń</i>	<i>nolasta</i>
yksi-DAT.DEF.SG	POSTP-ABL-POSS.3PL	suitset-GEN	laiskasti
<i>notftń-i,</i>	<b><i>šizgeməń-ška-t'</i></b>	<i>vel'f,</i>	<i>ombəćə-t'i,</i>
nykiä-PRS.PRTS	70-KOMP-GEN.DEF.SG	yli	toinen-DAT.DEF.SG
<i>t'ejanza</i>	<i>kopər'</i>	<i>päl'-d'ä</i>	<i>oza-f-t'i –</i>
3SG.DAT	selkä	puoli-ABL	istua-PRS.PRTS-DAT.DEF.SG
<b><i>koməž-ška-t'</i></b>	<i>mala-va.</i>		
20-KOMP-GEN.SG.DEF	lähi-PROL		

'Toinen heistä, suitsia laiskasti nykivä, on (noin) yli 70-vuotias, toinen, häneen selin istuva, lähellä pariakymmentä.'

b) (MokshEr/Moksha/2003-7/6:28)

*Кинди вяшкомашкатне эрвухть?*

<i>Ki-ńd'i</i>	<b><i>väškəma-ška-t'ńü</i></b>	<i>erav-ıT'?</i>
kuka-DAT	pilli-KOMP-NOM.DEF.PL	olla.tarpeen-PRS.3PL

'Kuka pillinkokoisia (porkkanoita) tarvitsee?'

(Oik. 'Kenelle pillinkokoiset ovat tarpeen?')

Kuten esimerkeistä ilmenee, määräisen taivutuksen saaneissa *ška*-muodoissa todella on kyse ilman pääsanaansa esiintyvistä määritteistä, jotka kantavat pääsanan lauseaseman mukaan määräytyvää sijapäätettä. Koska kuitenkin myös määritteenä oleva adjektiivi voi esiintyä ilman pääsanaansa ja ottaa tällöin kantaakseen pääsanalle kuuluvan sijapäätteen, näitä *ška*-tapauksia ei voi pitää yksiselitteisesti juuri sekundaarisen taivutuksen muotoina. Lauseissa (63a) ja (63b) on kyse tapauksista, joissa *-ška* esiintyy merkityksessä 'kokoinen', jonka on jo todettu viittaavan adjektiivijohdoksen kaltaiseen käyttöön. Ersän lauseen (62b) *žnaroška*-muodossa taas on kyse suhteellisen leksikaalistuneesta pronomini muodosta, jonka merkitys on jotta-kuinkin 'niin paljon, sen verran, niin suuri määrä'. Lukusanojen (62c ja 63a) kohdalla taas on kyse luvun likimääräisyydestä, eikä *-ška* ole niissä pakollinen.

3.4. Mokšan *škasa*-muodon lohkeamatapaukset

Kaikissa tähänastisissa tapauksissa *ška*-aines on ollut liittyneenä sitä edeltävään sanamuotoon joko suffiksina tai 'aika'-merkityksisenä nominina. Kuten johdannossa todettiin, tarkastelun ulkopuolelle on kokonaan jätetty ne ersän tapaukset, joissa *ška* esiintyy itsenäisenä lekseeminä 'aika'-merkityksessä. Mokšassa tällaista lekseemiä sen alkuperäisessä merkityksessä ei ole. Tutkimusaineistoon sisältyi kuitenkin neljä MokshEr-korpuksen tapausta, joissa mokšan *ška*-ainesta oli käytetty itsenäisenä

lekseeminä 'koossa; kokoinen'-merkityksessä. Koska nämä rakenteet ovat mielenkiintoisia erityisesti kieliopillistumisen näkökulmasta, tarkastelen niitä nyt erikseen.

Kaikissa aineiston neljässä lauseessa, joissa *ška* esiintyi itsenäisenä, se oli epä määräisen taivutuksen inessiivimuodossa. Kolmessa lauseessa sitä edeltävä substantiivi oli perustaivutuksen genetiivissä, kuten esimerkeissä (64a) ja (64b).

(64) Mokša

a) (MokshEr/Moksha/2002/11:78–79)

*Шурьхкяпрятневок ряпсонь шкаса касыхть...*

<i>Šurkär'a-t'ñä-vək</i>	<i>řäpsə-ń</i>	<b>ška-sa</b>	<i>kas-ijt'...</i>
sipuli-NOM.DEF.PL=FOK	juurikas-GEN	KOMP-INE	kasvaa-PRS.3PL

'Sipulitkin kasvavat juurikkaan kokoisina...'

b) (MokshEr/Moksha/2002/26:462–463)

*Шять, содатама эздост ямксонь шкаса паморькся.*

<i>Šät',</i>	<i>soda-tama</i>	<i>ez-də-st</i>	<i>jamksə-ń</i>	<b>ška-sa</b>
ehkä	tietää-PRS.1PL	POSTP-ABL-POSS.3PL	ryyni-GEN	KOMP-INE

*памəřks-kä.*  
murunen-DEM

'Mahdollisesti tiedämme niistä (vain) ryynin kokoisen murusen (verran).'

Neljännessä lauseessa *škasa*-muotoa edeltävä substantiivi oli kuitenkin saanut sekä komparatiivin että translatiivin päätteiden (65). Translatiivi on verbin rektion mukainen sija 'näyttää joltakin' -merkityksisissä ilmauksissa, kun taas komparatiivin suffiksilla on tässä tapauksessa merkitys 'kokoinen'. Koska sama merkitys on myös itsenäisellä *škasa*-muodolla, ilmaus on jossain määrin pleonastinen.

(65) Mokša (MokshEr/Moksha/2002/26:108–109)

*А Акуша тяиутьсь ётксост няевсь канцёр видьмошкакс шкаса.*

<i>A</i>	<i>Akša</i>	<i>t'äst'-ś</i>	<i>jotk-sə-st</i>
mutta	Valkoinen	tähti-NOM.DEF.SG	joukko-INE-POSS.3PL

<i>ñäjə-v-ś</i>	<i>kańcor</i>	<i>vid'mə-ška-ks</i>	<b>ška-sa.</b>
nähdä-PASS-MA1.3SG	hamppu	siemen-KOMP-TRA	KOMP-INE

'Mutta Valkoinen tähti näytti niiden joukossa kooltaan hampunsiemenen kokoiselta.'

Muiden sijamuotojen esiintyminen *škasa*-muotoa edeltävässä nominissa sulkee pois sen tulkintavaihtoehdon, että kyseessä olisi pelkkä ortografinen ratkaisu, jossa *škasa* olisi poikkeuksellisesti kirjoitettu kantasanaista erilleen. Sen sijaan muoto rinnastuu muihin inessiivimuotoisiin nomineihin, joita voidaan käyttää määritteinä ja jotka puolestaan voivat saada oman määritteen.<sup>12</sup> Tällainen oma määrite voi olla

12. Kiitän artikkelin anonymia arvioijaa tästä huomiosta.

lukusana, esimerkiksi (M) *kolma kizə-sa čora-c* (kolme vuosi-INE poika-POSS.3SG) 'hänen kolmivuotias poikansa' (Bartens 1999: 96), tai genetiivimuotoinen nomini. Inessiivimuotoinen määrite, jolla on oma genetiivimuotoinen määrite, voi esiintyä lauseessa ainakin substantiivin attribuuttina (66a) tai (predikatiivi)adverbiaalina (66b).

## (66) Mokša

a) (MokshEr/Moksha/2005/38:25)

*Няихть вагонца сенем цамса ломань* (--)  
*N'áj-ijt' vagon-ca šeňam ščam-sa lomaň* (--)  
 nähdä-PRS.1PL vaunu-INE sininen puku-INE ihminen  
 'He näkevät vaunussa sinipukuisen ihmisen (oik. sinisessä puvussa ihmisen) (--)'

b) (MokshEr/Varia/A/16:203)

*Аф ламос ащезь сувась Сайгин – наряжаф ваймама шинь цамса,* (--)  
*Af lamə-s aščə-ž suva-s Sajgin –*  
 NEG paljon-ILL olla-KVB astua.sisään-MA1.3SG Sajgin –  
*nařaža-f vajma-mə ši-ň ščam-sa,* (--)  
 pukeutua-MA.PRTS levätä-NMLS päivä-GEN puku-INE  
 'Vähän ajan kuluttua sisään astui Sajgin – pukeutuneena vapaa-ajan asuun (oik. pukeutuneena lepopäivän asussa), (--)'

Mokšan itsenäisiä *škasa*-muotoja voisikin alustavasti pitää esimerkkeinä komparaatiivisuffiksin lohkeamisesta itsenäiseksi inessiivimuotoisiksi määritteiksi muiden inessiivimääritteiden tapaan. Koska tutkimusaineisto käsittää kuitenkin vain neljä lausetta, kovin pitkälle meneviä päätelmiä ei *škasa*-muodon merkityksestä ja funktion kehityksestä voi tehdä. Lisäksi aineistossa olevat tapaukset ovat kaikki peräisin yhdeltä ja samalta kirjoittajalta, ja kolme lauseista esiintyi vieläpä samassa tekstissä. Internet-haulla löytynyt esimerkki (67) kuitenkin osoittaa, että kyse ei ole yhden kirjoittajan idiolektista tai ihan tuoreesta lohkeamatapauksesta; vuonna 1931 julkaistun vihkosen tekstissä *škasa* esiintyy niin ikään itsenäisenä sanana merkityksessä 'kokoinen'. Lauseasemaltaan *škasa* on tässä tapauksessa predikatiivi. Toisin kuin edellä nähdyissä lauseissa, lauseessa (67) *škasa*-muotoa edeltävä nomini ei ole genetiivissä vaan nominatiivissa.



(67) Mokša (Jaroslavskij 1931: 8)<sup>13</sup>

(--) *соннь мастороц Московонь промышленнай область шкаса, (--)*

(--) *soń mastərə-c Moskuvə-ń pramyšl'ənnaj*

3SG maa-POSS.3SG Moskova-GEN teollinen

*oblazt' ška-sa, (--)*

alue KOMP-INE

'(--) *sen maa(pinta-ala) on Moskovon teollisuusalueen kokoinen (--)*'

Kuten sanottu, mokšan oletettu *škasa*-muodon kehittyminen itsenäiseksi määritteeksi vaatii vielä jatkotutkimusta laajemman aineiston pohjalta. Emme voi tietää, onko kyseessä aito degrammatikalisaatiotapaus, jossa pääteaines on lohjennut nominista vai onko niin, että *ška*-aineksen kieliopillistuminen suffiksiksi ei (toistaiseksi) ole edes edennyt lopulliseen vaiheeseensa. Jos kieliopillistumiskehitys suffiksiksi on vielä kesken, *ška*-aineksen horjunta lekseemin ja päätteän välillä heijastelisi tätä keskeneräisyyttä. Lohkeaman puolesta puhuu kuitenkin se, että ainakaan missään tämän tutkimuksen aineiston tapauksista itsenäinen *škasa*-muoto ei esiinny temporaalisessa merkityksessä, joka viittaisi *ška*-aineksen kieliopillistumiskehityksen lähtökohtana olevaan 'aika'-substantiiviin. Sen sijaan kaikissa esimerkeissä on yksiselitteisesti kysymys kokoon liittyvästä vertailusta, jota on edeltävän käsittelyn pohjalta pidettävä *ška*-suffiksin myöhempänä käyttötapana.

#### 4. Komparatiivi taivutuksen ja sananjohdon rajapinnassa

Ennen kuin siirryn tarkastelemaan *ška*-aineksen kieliopillistumiskehityksestä, on syytä vielä tarkastella yhteenvedonomaaisesti *ška*-elementtiä toisaalta taivutuksen ja toisaalta sananjohdon näkökulmasta ja pyrkiä näin määrittelemään sen asemaa mordvalaiskielten nominien morfologiassa.

Sananjohtoa ja taivutusta suhteessa toisiinsa on tarkasteltu runsaasti kielitieteellisessä kirjallisuudessa ja niiden välisen eronteon kriteereitä typologisesta näkökulmasta on pyritty määrittelemään lukuisissa erillistutkimuksissa ja kielitieteellisissä oppikirjoissa (ks. esim. Anderson 1992: 218–220; Booij 2006 sekä ten Hacken 2014: 10–25). Menemättä yksityiskohtaisesti näihin tutkimuksiin taulukossa 7 on esitetty Aikhenvaldin (2007: 36) tiivistelmä niistä taivutuksen ja sananjohdon tyypillisistä eroista, jotka tutkimuskirjallisuudessa tavallisimmin nousevat esiin.

13. Tekstin ortografiassa on muutamia eroja mokšan nykyortografiaan nähden. Esimerkiksi persoonapronomineihin on johdonmukaisesti merkitty genetiivin päätte perusmuodon perään, joten muodoissa on kaksi peräkkäistä nasaalia (esim. *соннь*). Nykyortografiassa genetiivimuotoisiin pronomineihin merkitään vain genetiivin päätte eli liudentunut *ń* (*сонь*).

	Taivutus	Johtaminen
1)	tavallisesti pakollista	valinnaista
2)	reunimmainen morfologinen prosessi (jos affiksi, sijaitsee äärimmäisenä sanassa)	reunimmaista edeltävä morfologinen prosessi (jos affiksi, sijaitsee sanavartalon ja taivutuksen rajalla)
3)	muodostaa valmiin sanan	johtaa vartalon, joka saa taivutuksen
4)	sanaluokkaa määrittävä ominaisuus (esim. substantiivit taipuvat sijoissa)	yleensä tietylle sanaluokalle spesifi
5)	ei muuta sanaluokkaa	muodostaa joko eri sanaluokan vartalon tai tuo jonkin semanttisen lisän sanavartaloon muuttamatta sanaluokkaa
6)	voi osoittaa sanojen välistä kieliopillista suhdetta ja/tai osallistua kongruenssiin	ei koskaan osoita kieliopillista suhdetta sanojen välillä tai osallistua kongruenssiin
7)	paradigmassa ei tavallisesti ole aukkoja	paradigmassa on usein aukkoja
8)	tavallisesti semanttisesti säännöllinen	usein semanttisesti epäsäännöllinen
9)	taipuvainen muodostamaan pienhköjä systeemejä	voi olla laajoja systeemejä
10)	yleensä suuri frekvenssi	todennäköisesti suppeampi frekvenssi
11)	yleensä yksitavuinen	voi olla yksitavuinen tai pidempi

Taulukko 7. Taivutuksen ja johtamisen prototyyppiset erot kielitypologisesta näkökulmasta (Aikhenvald 2007: 36 [suomennos A. H.]).

Taulukon pohjalta mordvalaiskielten *ška*-aineksen asemasta sen suffiksaalisessa käytössä voidaan todeta seuraavaa:

- 1) Kuten edellä on nähty, mordvalaiskielten komparatiivi ei ole missään lause-  
asemassa pakollinen kategoria, toisin sanoen ei ole mitään sellaista syntaktista  
kontekstia, joka vaatisi komparatiivin käyttöä. Esimerkiksi ajanjakson tai muun  
mitan tai määrän ilmauksissa, joissa komparatiivimuodot esiintyvät adverbiaalien  
päättinä, ne eivät kuitenkaan ole obligatorisia, vaan tuovat yleensä tietyn  
semanttisen lisän, likimääräisyyden nyanssin ilmaukseen. Myöskään attribuutti-  
tai predikatiiviasemissa komparatiivi ei ole pakollinen kategoria. Taulukon 7  
ensimmäisen kriteerin mukaan *ška*-komparatiivi olisi siis enemmän johtimen  
kuin taivutuspuheen kaltainen.

- 2 & 3) Sekä adverbaalisissa että adnominaalisissa funktioissa komparatiivin päätte voi sijaita sanamuodossa reunimmaisena, mutta siihen voi kuitenkin liittyä muita päätteitä: sijapäätteitä, predikaatiivisen taivutuksen päätteitä sekä possessiivisuffikseja. Vaikka komparatiivimuoto voi siis olla sellaisenaan valmis sana, sitä voidaan myös taivuttaa. Tässäkin suhteessa sitä on siis mahdollista pitää johdoksena. Koska toisaalta myös muutamat mordvalaiskielten sijapäätteet voivat ns. sekundaarisessa taivutuksessa saada muita sijapäätteitä, sijan ja johtimen ero ei ole tämän kriteerin perusteella aivan yksiselitteinen.
- 4) Suppeassa yhteydessä eli ajan, mitan ja määrän ilmauksissa merkityksessä 'X:n verran' *ška*-komparatiivia voidaan pitää sijan kaltaisena, koska sillä on näissä yhteyksissä oma syntaktinen funktio. Kuten edellä kuitenkin todettiin, *-ška* ei ole näissäkään yhteyksissä pakollinen, joten sen sijamaisuus on heikkoa. Merkityksessä 'X:n kokoinen' *ška*-päätte on adjektiivia muodostava, joten sen johtimen kaltaisuus on tässä yhteydessä varsin selvä. Neljännen kriteerin tulkinta riippuu kuitenkin siitä, kummasta *ška*-päätteen merkityksestä on kyse, joten sen perusteella ei voi yksiselitteisesti määritellä, olisiko päätettä pidettävä sijana vai johtimena. Oman lisänsä tuo myös se seikka, että ersässä *ška*-päätte voi joskus harvoin esiintyä määräisenä ja että komparatiivin päätte voidaan liittää postpositioihin (E) *ej-* ~ *ez-*, (M) *e-* ~ *ez-*, joiden avulla mordvalaiskielissä muodostetaan määräisiä sijamuotoja. Johtimilla ei tyypillisesti ole määräisiä muotoja, joten *ška*-suffiksin määräisiä muotoja voitaneen pitää sijapäätteen kaltaisuuteen viittaavina ominaisuuksina. Toisaalta esimerkeissä nähdyt postpositioliasekkeet olivat kaikki sellaisia, joissa muotojen voidaan tulkita merkitsevän 'X:n kokoinen', joka kuitenkin on enemmän johdoksille kuin sijamuodoille tyypillinen merkitys.
- 5) Komparatiivin päätte varsin selvästi muodostaa joko eri sanaluokan vartalon tai tuo jonkin semanttisen lisän sanavartaloon muuttamatta sanaluokkaa. Sen avulla voidaan muodostaa 'X:n kokoinen' -merkityksisiä adjektiiveja ainakin substantiiveista, pronomineista ja verbin nominaalimuodoista, ja merkityksessä 'X:n verran' se tuo likimääräisyyden semanttisen lisän sanamuotoihin. Tässä mielessä komparatiivi on siis johtimen kaltainen.
- 6) Ajan, määrän ja mitan ilmauksissa komparatiivin voi katsoa osoittavan kieliopillista suhdetta, joskaan se ei ole näissä yhteyksissä pakollinen. Kongruenssiin se ei osallistu, mutta toisaalta mordvalaiskielten sijakongruenssi on muutenkin hyvin marginaalista. Tämän kriteerin osalta ei siis voida kunnolla määritellä, onko *ška*-suffiksi sijapäätte vai johdin.
- 7) Komparatiivi esiintyy sijan kaltaisissa tehtävissä hyvin suppeassa kontekstissa eli ajan, määrän ja mitan ilmauksissa. Siinä mielessä voi paradigmassa ajatella olevan aukkoja, joten suffiksia voi pitää johtimen kaltaisena.

8 & 9) Semanttisen vaihtelun kriteeri on sikäli ongelmallinen, että vaihtelua esiintyy juuri sijamaisen ja johtimen kaltaisen käytön välillä. Edelleen, sijamaisena komparatiivin käyttö on suppeaa, johtimen kaltaisena laajaa. Nämäkään kriteerit eivät siis riitä määrittelemään suffiksin luonnetta tarkasti.

9 & 10) Varsin suurifrekvenssisenä ja yksitavuisena *ška*-suffiksia voidaan niinkään pitää joko taivutuspäätteenä tai johtimena.

Taulukon 7 pohjalta voidaan siis todeta, että mordvalaiskielten *ška*-suffiksi ei minikään kriteerin osalta ole pelkästään taivutuspäätteen kaltainen, vaan siinä on joko pelkästään johtimelle tyypillisiä piirteitä tai sekä johtimen että sijapäätteen ominaisuuksia. Mielestäni tämä viittaa siihen, että suffiksia on pidettävä ensisijaisesti johdinaineksena, jota joissakin yhteyksissä voidaan käyttää sijamaisesti. Keskeisimpänä sijamaisena piirteenä pidän määräisten muotojen olemassaoloa, mutta koska niiden käyttö vaikuttaa hyvin marginaaliselta, niitä ei voi pitää ratkaisevana kriteerinä.

Kuten jaksossa 2 todettiin, komparatiivin päätte ei suinkaan ole ainoa mordvalaiskielten päätte, jolla on sekä sijapäätteen että johtimen ominaisuuksia, vaan tällainen on myös esimerkiksi abessiivi. Lisäksi perustaivutuksen genetiivin, latiivin ja translatiivin päätteellä on muodoltaan identtinen johdinainainen (esim. Bartens 1999: 106–107; 110–111). Myös komitatiivin päätteellä, jota ei tavallisesti lueta sijapäätteen joukkoon, on sekä taivutus- että johdinsuffiksin ominaisuuksia (Salo 2016). Mordvalaiskielissä taivutuksen ja sananjohdon raja onkin varsin liukuva.

## 5. Komparatiivin kieliopillistumiskehitys

Lopuksi on vielä syytä tarkastella *ška*-muotojen kehitystä lyhyesti kieliopillistumisen näkökulmasta. Kielellisten ilmaisujen kieliopillistumiskehityksen nähdään yleensä tapahtuvan neljä mekanismin avulla: ilmaisun semanttinen haalistuminen (desemantisaatio), käyttöalan laajentuminen uusiin konteksteihin, kategorianmuutos lekseemistä affiksiksi (dekategorisaatio) sekä foneettisen substanssin väheneminen (eroosio) (esim. Heine 2003: 579). Eroosiota lukuun ottamatta nämä mekanismit voidaan nähdä myös mordvalaiskielten komparatiivin kehityksessä.

Kuten edellä on nähty, mordvalaiskielten *ška*-aineksen merkitykset jakautuvat kolmeen ryhmään: 'aika', '(suunnilleen) X:n verran' sekä '(suunnilleen) X:n kokoinen'. Ensiksi mainittu merkitys 'aika' on varsinkin ersässä paitsi itsenäisellä lekseemillä *ška* 'aika' myös joidenkin yhdysmuotojen jälkiosalla. Lisäksi sama merkitys voidaan joissakin tapauksissa tavoittaa mokšan muotojen osalta, joskaan ei ihan yksiselitteisesti. Koska *-ška* kuitenkin esiintyy sellaisenaan, ilman muuta taivutus- tai johdinainesta juuri ajanjaksoa ilmaisevien substantiivien muodoissa tuomassa merkityksen '(suunnilleen) X:n ajan, verran', on syytä olettaa, että juuri lekseemissä *ška* 'aika' on suffiksin etymologinen alkuperä, kuten Paasonen (1953: 136) ja myöhemmin Bartens (1999: 80) ovat oletaneet. Koska ajanilmaukset eivät mordvalaiskielissä välttämättä

vaadi taivutus päätettä ilmaistaessa kuinka kauan jokin toiminta tapahtuu, myös 'aika'-substantiivi on saattanut liittyä ajankohdan ilmaukseen sellaisenaan, ilman taivutusta. Kuten jaksossa 3.1.1.1 nähtiin, nykykielissä *ška*-aineksen pääasiallinen funktio on tuoda ilmaukseen likimääräisyyden merkitys.

Likimääräisyyttä *ška*-suffiksi ilmaisee myös muissa mitan ja määrän ilmauksissa sekä numeraalien yhteydessä. Onkin oletettava, että *ška*-aines on pikku hiljaa desemantisoitunut eli sen 'aika'-merkitys on haalistunut ja varsinkin mokšassa kadonnut lopulta (lāhes) kokonaan. Samalla likimääräisyyden merkitys 'suunnilleen X:n verran' on vahvistunut, jolloin suffiksiksi kieliopillistuneen aineksen käyttöyhteydet ovat entisestään laajentuneet (ekstensio), ja se on saattanut alkaa liittyä myös mittaa ja määrää ilmaiseviin substantiiveihin sekä mahdollisesti tässä vaiheessa myös numeraaleihin. Mitan ja määrän ilmauksista *ška*-suffiksin käyttöyhteydet ovat edelleen johtaneet muihinkin substantiiveihin, jolloin 'verran'-merkitys on muuntunut 'kokoinen'-merkitykseksi. Tämän ohessa on avautunut liittymismahdollisuus lisäksi pronomineihin ja nominaalisiin verbimuotoihin sekä – vähäisemmässä määrin – adverbien ja postpositiivien. Koska *ška*-suffiksi on ajan myötä alettu ymmärtää adjektiivinjohtimeksi, sen liittyminen itse adjektiivien on ollut koko ajan käytännössä olematonta. Foneettinen eroosio on kuitenkin *ška*-aineksen kohdalla ollut vähäistä. Suffiksoituessaan se on toki menettänyt painollisuutta, mutta muita foneettisia muutoksia ei ole havaittavissa.

Mokšan osalta nähtiin myös, kuinka grammatikalisaatiokehitys lekseemistä suffiksiksi saattaisi olla muuttumassa osin degrammatikalisaatioksi, kun *-ška* on inessiivin suffiksin saaneena alkanut paikoin lohjeta itsenäiseksi sanamuodoksi. Tämä tulkinta vaatisi kuitenkin lisätutkimusta suuremman aineiston valossa.

## 6. Päätelmät

Tässä tutkimuksessa olen käynyt läpi mordvalaiskielten *ška*-päätteen käyttöä tekstiaineistojen pohjalta. Kuten edellä on nähty, mordvalaiskielten *ška*-aines esiintyy useimmiten suffiksina, joskin varsinkin ersässä myös leksikaalinen luenta 'aika'-substantiiviksi on mahdollinen tai usein jopa todennäköinen. Suffiksina *-ška* esiintyy erityisesti ajanilmauksissa sekä mitan ja määrän ilmauksissa merkityksessä 'X:n verran', mutta muissa yhteyksissä sen merkitys on yleensä 'kokoinen'. Ainoastaan ajan, mitan ja määrän ilmauksissa *ška*-muotoja voi pitää sellaisenaan adverbiallisina, muissa yhteyksissä pikemminkin adnominaalisina. Tämän lisäksi etenkin mokšassa on muutamia tapauksia, joissa komparatiivin inessiivimuoto vaikuttaisi olevan kehittymässä itsenäiseksi lekseemiksi.

Tutkitun tekstiaineiston valossa vaikuttaa siltä, että komparatiivin päätteen taustalla on alkujaan 'aika'-merkityksinen substantiivi, joka on kieliopillistunut päätteeksi, kuten aiemmassa tutkimuksessa on oletettukin. Tämän tutkimuksen valossa vaikuttaa siltä, että kieliopillistumiskehitys on lähtenyt liikkeelle ajanilmauksista, ja päätteen käyttö on niistä levinnyt määrän ja mitan ilmausten kautta muidenkin

substantiivien sekä muiden nominaalisten sanaluokkien yhteyteen. Nykykielissä sillä on sekä sijapäänteen että johtimen kaltaisia ominaisuuksia. Puhtaasti sijamaisia käyttöyhteyksiä on kuitenkin hyvin vähän, joten johtimenomaista käyttöä on pidettävä vallitsevana.

## Lyhenteet

1	ensimmäinen persoona	KVA	kvantifikaatio
2	toinen persoona	KVB	konverbi
3	kolmas persoona	LAT	latiivi
ABL	ablatiivi	MA	mennyt aika
ANTIK	antikausatiivi	MA1	ensimmäinen mennyt aika
DAT	datiivi		
DEF	definiittinen	MA2	toinen mennyt aika
DEM	deminutiivi	NEG	negaatio
ELA	elatiivi	NMLS	nominaalistava suffiksi
EMF	emfaattinen suffiksi	NOM	nominatiivi
FOK	fokuspartikkeli	PART	partikkeli
FREK	frekventatiivi	PASS	passiivi
GEN	genetiivi	PL	monikko
ILL	illatiivi	POSS	possessiivisuffiksi
INE	inessiivi	POSTP	postpositio
INF	infinitiivi	PROL	prolatiivi
INfl	1. infinitiivi	PRS	preesens
INKOAT	inkoatiivinen suffiksi	PRTS	partisiippi
INT	interjektio	SG	yksikkö
KNG	konnegatiivi	TEMP	temporaalinen suffiksi
KONJ	konjunktiivi	TRA	translatiivi
KOMP	komparatiivi		

## Lähteet

- Aikhenvald, Alexandra 2007: Typological dimensions in word formation. – Timothy Shopen (toim.), *Language typology and syntactic description*, vol. 3. Cambridge: Cambridge University Press. 1–65.
- Alhoniemi, Alho 1982: Eräitä näkökohtia mordvan nominaalisen predikaatin käytöstä. – *Suomen kielitieteellisen yhdistyksen julkaisuja* 9: 47–58.
- Anderson, Stephen R. 1992: *A-morphous morphology*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bartens, Raija 1999: *Mordvalaiskielten rakenne ja kehitys*. Suomalais-Ugrilaisen Seuran Toimituksia 232. Helsinki: Suomalais-Ugrilainen Seura.
- Bereczki, Gábor 1988: Geschichte der wolgafinnischen Sprachen. – Denis Sinor (toim.), *The Uralic languages: Description, history and foreign influences*. Leiden: Brill.

- Booij, Geert 2006: Inflection and derivation. – Keith Brown & Anne H. Anderson & Laurie Bauer & Margie Berns & Graeme Hirst & Jim Miller (toim.), *Encyclopedia of language and linguistics*. Second edition. Vol. 5. Amsterdam: Elsevier Science. 654–661.
- Bubrih 1953 = Бубрих, Д. В.: *Историческая грамматика эрзянского языка*. Саранск: Мордовское книжное издательство.
- EK 2000 = Цыганкин, Д. В. & Агафонова, Н. А. & Имайкина, М. Д. & Мосин, М. В. & Цыпкайкина, В. П. & Абрамова, Е. А. (toim.): *Эрзянь кель: Морфемика, валонь теевема ды морфология*. Саранск: Красный Октябрь.
- ERV 1993 = Серебренников, Б. А. & Бузакова, Р. Н. & Мосин, М. В.: *Эрзянь-рузонь валкс*. Москва: Русский язык – Дигора.
- Feoktistov, Aleksandr & Herrala, Eeva 2001: *Мокшень-финнонь валкс*. Саранск: Красный Октябрь.
- Hamari, Arja 2014: Inflection vs. derivation: The function and meaning of the Mordvin abesive. – Rainer Franz & Francesco Gardani & Hans Christian Luschützky & Wolfgang U. Dressler (toim.), *Morphology and meaning: Selected papers from the 15th International Morphology Meeting*. Amsterdam: Benjamins. 163–175.
- Hamari, Arja 2016: The genitive in the secondary declension in the Mordvin languages. – *Finnisch-Ugrische Mitteilungen* 40: 1–33.
- Heine, Bernd 2003: Grammaticalization. – Brian D. Joseph & Richard D. Janda (toim.), *The handbook of historical linguistics*. Oxford: Blackwell Publishing. 575–601.
- Jevsevjev 1963 [1928/1929] = Евсевьев, М. Е.: *Основы мордовской грамматики*. Избранные труды. Том четвертый. Саранск: Мордовское книжное издательство.
- Keresztes, László 2011: *Bevezetés a mordvin nyelvészethe*. Debrecen: Debreceni Egyetemi Kiadó.
- Koljadjonkov & Zavodova 1962 = Коляденков, М. Н. & Заводова, Р. А.: *Грамматика мордовских языков. Фонетика и морфология*. Саранск: Мордовское книжное издательство.
- Luutonen, Jorma & Mosin, Mihail & Shchankina, Valentina 2004: *Reverse dictionary of Mordvin*. Lexica Societatis Fenno-Ugricae 29. Helsinki: Suomalais-Ugrilainen Seura.
- Maticsák, Sándor 2012: Allomorphic variants of Erzya-Mordvin nominal derivational suffixes. – Eberhard Winkler, Hans-Hermann Bartens & Cornelius Hasselblatt (toim.), *Laponicae investigationes et uralicae: Festschrift zum 65. Geburtstag von Lars-Gunnar Larsson*. Wiesbaden: Harrassowitz Verlag. 125–142.
- MWb = *H. Paasonens Mordwinisches Wörterbuch*. Zusammengestellt von Kaino Heikkilä, bearbeitet und herausgegeben von Martti Kahla. 1990–1999. Lexica Societatis Fenno-Ugricae XXIII, 1–6. Helsinki: Suomalais-Ugrilainen Seura.
- МК 2000 = Алямкин, Н. С. (toim.): *Мокшень кяль: Морфология*. Саранск: Красный Октябрь.
- MRV 1998 = Серебренников, Б. А. & Феоктистов, А. П. & Поляков, О. Е.: *Мокшень-рузонь валкс*. Москву: Русский язык – Дигора.
- Paasonen, Heikki 1953: *Mordwinische Chrestomathie mit Glossar und grammatikalischem Abriss*. Zweite Auflage. Apuneuvoja suomalais-ugrilaisten kielten opintoja varten IV. Helsinki: Suomalais-Ugrilainen Seura.
- Salo, Merja 2016: On the meanings of the suffix *-nek/-nek* in Erzya: A comitative case or derivational suffix? – Ksenia Shagal & Heini Arjava (toim.), *Mordvin languages in the field*. Uralica Helsingiensia 10. Helsinki: Helsingin yliopisto – Suomalais-Ugrilainen Seura. 187–227.

- SSA 1992 = Itkonen, Erkki & Kulonen, Ulla-Maija (toim.): *Suomen sanojen alkuperä: Etymologinen sanakirja. I: A–K*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 556, Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 62. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura – Kotimaisten kielten tutkimuskeskus.
- Serebrennikov 1967 = Серебренников, Б. А.: *Историческая морфология мордовских языков*. Москва: Наука.
- ten Hacken, Pius 2014: Delineating derivation and inflection. – Rochelle Lieber & Pavol Štekauer (toim.), *The Oxford handbook of derivational morphology*. Oxford: Oxford University Press. 10–25.
- Tsygankin ym. 1980 = Цыганкин, Д. В. (toim.): *Грамматика мордовских языков*. Саранск: Мордовский государственный университет имени Н. П. Огарёва.
- Turunen, Rigina 2011: Parts of speech in non-typical function: (A)symmetrical encoding of non-verbal predicates in Erzya. – *Linguistic Discovery* 9(1): 137–172. <<http://dx.doi.org/10.1349/PS1.1537-0852.A.387>>
- UEW 1988 = Rédei, Károly (toim.): *Uralisches etymologisches Wörterbuch*. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- Wichmann, Yrjö 1911: Zur Geschichte der finnisch-ugrischen anlautenden Affrikaten nebst einem Exkurs über die finnisch-ugrischen anlautenden Klusile. – *Finnisch-Ugrische Forschungen* 11: 173–290.

## Aineistolähteet

- Jaroslavskij 1931 = Ярославский, Эм.: *Религия и национализм каршес тюремась – социализмат ингса тюрема*. Моску: Центриздат. <<https://fennougrica.kansalliskirjasto.fi/handle/10024/67614>>
- Ljovin & Ljovin 1978 = Левин, Виктор & Левин, Федор: *Гурьян, повесть и рассказы*. Саранск.
- MokshEr: Sähköinen ersän ja mokšan tekstikorpus. Volgan alueen kielten tutkimusyksikkö. Turun yliopisto.
- MV III = Paasonen, Heikki & Ravila, Paavo 1941: *Mordwinische Volksdichtung III*. Suomalais-Ugrilaisen Seuran Toimituksia 84. Helsinki.
- MV IV = Paasonen, Heikki & Ravila, Paavo 1947: *Mordwinische Volksdichtung IV*. Suomalais-Ugrilaisen Seuran Toimituksia 91. Helsinki.
- Proben = Paasonen, Heikki 1894: Proben der mordwinischen Volksliteratur. – *Suomalais-Ugrilaisen Seuran Aikakauskirja* 12. Helsinki.
- S’atko = *Сятко* 1/1978. Саранск.
- UPTMN 1966 = *Устно-поэтическое творчество мордовского народа*. Том третий, часть первая. Мокшанские сказки. Саранск: Научно-исследовательский институт языка, литературы, истории и экономики при Совете министров Мордовской АССР.
- UPTMN 1967 = *Устно-поэтическое творчество мордовского народа*. Том третий, часть вторая. Эрзянские сказки. Саранск: Научно-исследовательский институт языка, литературы, истории и экономики при Совете министров Мордовской АССР.